

ERŐS VÁR

AMERIKAI MAGYAR EVANGÉLIKUSOK LAPJA

50. ÉVFOLYAM

1984. OKTÓBER—DECEMBER

5—6. SZÁM

A REMÉNYSÉG GYERMEKEI

Az EVSz 7. nagygyűlésének üzenete a világ evangélikusságához

(1) *“A reménységnek Istene pedig töltsön be titeket a hit által teljes örömmel és békeséggel, hogy bővüljétek a reménységben a Szentlélek ereje által.”*

(2) Mi, a nagygyűlés delegátusai Róma 15:13-nak ezekkel az igéivel köszönjük titeket, mert ez kifejezésre juttatja azt, amit az elmúlt két hétben tapasztaltunk, amikor a **“Krisztusban — reménységgel a világért”** témával istentiszteleteken, előadásokon, megbeszéléseken és tanácskozásokon együtt voltunk.

(3) Ennek a reménységnek jelét látjuk abban, hogy mi, evangélikusok, akiknek közös a hitvallásuk Jézus Krisztusban, összejöttünk a világ minden tájáról. Magyarországi, budapesti találkozásunkon először ült össze Szövetségünk kelet-európai szocialista országban. Itteni találkozásunk és a vendégszeretet, amellyel itt fogadtak minket, megmutatta nekünk, hogy Krisztus egyházában bizalmunk lehet egymás iránt és hidat tudunk építeni a népek között a politikai és ideológiai határokon át.

(4) Ez a nagygyűlés minden eddigénél világosabban megerősítette a tag-egyházak oltárközösségét az úrvacsorában, és szószéki közösségét az igehirdetésben. Saját közösségén túl a más egyházakkal való, egyre növekvő, lát-

ható közösségre is tekintett. A teológiai közeledés sürgőssé tette, hogy az eredményeket a gyakorlati életre és az egyházak és gyülekezetek egymáshoz való kapcsolatára is átvigyük.

(5) A világban és az egyházban az egységet és reménységet gyakran beárnyékolja az Észak és Dél, a nők és férfiak, és a generációk, valamint a fajok közötti különbség okozta feszültség. A Nagygyűlésen ebben néha nehéz volt megegyezésre jutnunk. Arra

“...a világban krisztusi szolgálatra kötelezzük el magunkat Krisztus keresztségében.”

emlékezve, hogy Krisztusban nincs se zsidó, se görög, se szolga, se szabad, se férfi, se nő, megnőtt a reménységünk egy mindent átfogó egyház felől, amelyben mindenkinek adottsága drága és amelyben mindenki a keresztségben kapott közös szolgálatban áll a világ életéért. Az ifjúság jelenléte reményteli jel volt számunkra és meggyőzött minket arról, hogy teljes joggal részt kell vennünk az egyház életében.

(6) Mikor hallottunk gyermekekről, akik nedves papírt rágnak, hogy enyhítsék az éhség fájdalmát, felismertük, hogy mellettük közülünk sokan viszonylag luxusban és megelégedettségben élnek, míg mások olyan területről jöttek, ahol milliók vannak az éhhalál határán. Isten teremtett világát kizsákmányolják, hogy egyesek számára fölösleges bőséget teremtsenek. A szegénység veszélyezteti az életben maradási, a népesség szaporulata robbanásszerűen

növekszik. A nélkülözés és az elnyomás egyeseket felszabadító háborúba kényszerít. Háborúkra pazarolják a világ készleteit; a fegyverkereskedelem és az erősödő fegyverkezési verseny növelte a Kelet és Nyugat közötti feszültséget, és ez megcsúfolja a biztonságot, és a világban végső nukleáris pusztulással fenyegeti az életet.

(7) Így hitünk erőforrásaihoz fordulunk, ahogyan gyülekezeteinkben mindenkinek tennie kell. Nincs idő kétségbeesésre, se nemtörődömségre. Felhívásunk a szabadság ügyében mindenhová szól, ahol az emberi jogokat korlátozzák és az ember méltóságát megsértik; elkötelezzük magunkat arra, hogy a meggyőződés félelem nélküli kifejezésének szabadságáért munkálkodjunk. Ahol a szegénység az embereket emberhez méltatlan körülmények közé kényszeríti, elkötelezzük magunkat arra, hogy mélyebben megértsük, mit jelent Isten képére teremtettségünk, és nemcsak közvetlen segítséget nyújtunk másoknak, amely képessé teszi őket arra, hogy magukon segítsenek, hanem olyan világért munkálkodunk, amely igazságosabb, s amelyben igazságos politikai és gazdasági rendszerek vannak. Újra megtanuljuk Isten parancsát, hogy vigyázzunk a teremtett világra. Felbátorodva azon, hogy Isten

OLVASÓINKHOZ!

Számos elháríthatatlan akadály folytán lapunk jelentős késéssel jut el előfizetőinkhez és olvasóinkhoz. Mostani összevont számunk 12 oldalon jelenik meg. Hasonló okból még legközelebb is kombinált számot (1985. február—április) adunk ki, szintén felemelt oldalszámmal. Köszönjük Olvasóink szíves türelmét, s a hosszú várakozás idején is megnyilvánuló szeretetüket az ERŐS VÁR iránt!

Jézus Krisztus által kiengesztelt minket, nem nyugszunk bele az önelégült nacionalizmusba, hanem imádkozunk a népek közötti jobb kapcsolatokért. Keresztyén szeretetünket abban akarjuk gyakorolni, hogy összefogunk azokkal az értelmes emberekkel, akik az egész világ jólétét kívánják, és a béke reménységének erősítéséért munkálkodnak. Így reméljük, hogy növekedni fogunk a szeretet és a szolgálat egységében, és a hitben.

(8) Mivel azonban nem vagyunk tökéletesek, a bűn szorongat és a démoni gonosz fenyeget minket, egyedül hit által tudunk megmaradni. A keresztyén reménység nem a mi saját erőnkön alapul; annak alapja Isten cselekedete. Krisztus a kereszten önmagát áldozta minden emberért és Isten feltámasztotta őt a halálból. A Szentlélek felhatalmazta az egyházat, hogy bizonyosságot tegyen erről a jó hírről korszakokon keresztül, míg az elért hozzánk. Most mi vagyunk misszióra elhíva.

(9) Felismerve, hogy a misszió az egyház életének középpontjába tartozik, és sokan vannak, akik még nem fogadták be az evangéliumot, felhívjuk az egyházakat, hogy közösen kapcsolódjanak be a misszió munkájába, és gyülekezeteikkel együtt fokozzák a missziót, hogy az elérje a helyben élőket és a világ minden táját.

(10) Örülünk minden lehetőségnek, hogy az evangéliumot szabadon hirdethetjük, és együtt szenvedünk azokkal, akik ebben korlátozva vannak. Nem arra hívattunk el, hogy társadalmunk tükre legyünk, hanem arra, hogy só és világosság legyünk. Mivel azonosítjuk magunkat az emberekkel a világban, krisztusi szolgálatra kötelezzük el magunkat Krisztus keresztyénjének jegyében. Nekünk és a keresztyén gyülekezetek tagjainak az egész világon az a kiváltságunk, hogy a reménység gyermekei lehetünk. Valljuk, hogy Urunk Jézus dicsőségben visszajön, és minden keresztyénnel kérjük: "Amen. Jöjj, Uram Jézus." (Jel. 22:20)

(11) "És az Isten békeisége, mely minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban" (Fil 4:7).

Az elégedetlen emberrel csak kellemetlen-ségek történnek, míg a vidám, derűs és hálás ember mindig talál okot az öröme.

*

Jobb mindenkor reménykedni, mint egyetlen egyszer is elcsüggedni.

A budapesti nagy találkozó

Nyár közepén két hétig ott ült 318 delegátus a Sportszernok "küzdőterén", a mennyezetről függő 4, háznagy-ságú fehér zászló alatt, mely négyzet-alapú oszlopot alkotott, minden oldalán barna kereszttel. Az 54 millió 397 ezer evangélikust, 99 tagedyházat magában foglaló Evangélikus Világszövetség hetedik nagygyűlése 29 plenáris ülésen, néhányszor heves viták között, több mint 50 javaslatot fogadott el, melyet a közben ülésező szakcsoportok terjesztettek elő. E határozatok lesznek az EVSz működésének útjelzői a következő hét évre. A határozatok közül 14 foglalkozott az istentisztelet és a keresztyén élet kérdéseivel, míg a többi határozat messzeágazó tárgykörökre terjedt ki: a béke és az igazságosság témájától az ökumenizmusig, és a nők helyzetétől a környezetvédelemig. Vezetőket választottak a hét éves időszakra: a végrehajtó bizottság 29 tagját és elnökül dr. Káldy Zoltán magyar püspököt. Módosították az EVSz alkotmányát, hogy a tagedyházak egymással "szószéki és úrvacsorai közösségben" legyenek. Új tagként felvettek egy tajvani és egy indonéz egyházat. Ugyanakkor felfüggesztették egy namíbiai és egy délafrikai fehér egyház tagságát. A közgyűlés végül zárónyilatkozatot fogadott el a világ evangélikusaihoz intézett üzenet formájában, melyet lapunk első oldalán közlünk.

A főgyűlést nyolcnapos ifjúsági világyűlés előzte meg, 300 résztvevővel.

Milyen is volt a nagygyűlés?

Tudósítások, kommentárok, pillanatfelvételek...

Sok tekintetben egyedülálló, ami Budapesten történt július végén és augusztus elején. A hetedik evangélikus világgyűlés teljes kiértékelése és maradéktalan jellemzése az egyháztörténe-szek jövő feladata lesz. Az Erős Vár terjedelme korántsem elegendő ahhoz, hogy olvasóink erre igényt tarthatnának. Mindenesetre megkíséreljük, hogy általános képet adjunk a történetekről, érezzük a nagygyűlés "ízét", szellemét és hangulatát. Reámutatunk a fény- és árnyoldalra, helyet adunk sok egymástól eltérő véleménynek.

Az Erős Vár legutóbbi száma már részletes tudósítással szolgált az Ordass püspök sírjánál történt megemlékezésről (július 20), a megnyitó istentisztelet lefolyásáról (július 22), valamint Káldy püspöknek az EVSz elnökévé való megválasztásáról (július 31). A két utóbbi eseményről lapunk tudósítója, Markovits Pál telefonjelentése adott hírt. Budapestre vezető útja és hazai tartózkodása részleteiről egyébként így ír:

Feleséggel, leányommal és vejemmel a budapesti gyűlés mellett részt vettünk volt iskolám, a szarvasi evangélikus gimnázium 50 éves érettségi találkozóján (a "Vörös postakocsihoz" címzett vendéglő különteremben), sőt rokonlátogatásra is sor került a burgenlandi Felsőőr, Jobbágy és Órisziget után Szarvason, Szegeden, Győrött és Lovászpatonán. A zürichi repülőtérre bérelt kocsival Rohonc felől, Bucsú községnél értük el a magyar határt. Meglehetősen gyérforgalmú határátelőkölő hely, a magyar határőrök nem is tartják érdemesnek a nagyrítók odaérkező egyes kocsikkal való foglalkozást. Szépen megvárakoztattak bennünket, míg 4-5 kocsi össze nem gyűlt a sorban mögöttünk, s csak akkor kerülhetett sor az egyébként simán menő vám- és útlevélvizsgálatra.

A gyűlés megnyitása előtti szombat délutánra értünk Budapestre. 24 évig voltam pittsburghi lelkész, zajos-füstös nagyvárosban, de az utóbbi 14 évben bizony hozzászoktunk nyugdíjas

otthonunk falusi csendjéhez Pennsylvania hegyei között. Így azután nem tartottam a legszerencsésebb megoldásnak, hogy a nagygyűlés rendezői a sajtó képviselőit a budai Penta szállodában helyezték el, a Déli pályaudvar tőzsomszedságában. Éjjel-nappal állandóan behallatszott szobánkba az érkező-induló vonatok zaja, az autóbuszok robaja, de leginkább az útbaigazító női bemondók éles rikácsolása, melyet a bömbölő hangszórók nem tettek kellemesebbé.

Egy kis nyugati sziget a szocializmus kellős közepén: ez volt két hétig a budapesti Sportcsarnok. Ennél azonban sokkal jelentősebb, hogy ez alatt az idő alatt hívó keresztyének közösségére irányulhatott egy hivatalosan ateista ország figyelme. Evangélikus testvéreink fogadtak bennünket; regisztrálás után különböző színű cédulákkal láttak el mindenkit. A látogatók heti 5 dollárt fizettek ezért, míg az Erős Vár 75 dolláros befizetése már előzőleg biztosította számomra a genfi központból akkreditált újságírói privilégiumot, mely minden eseményhez és külön műsorhoz való belépésre jogosított.

A megnyitó istentiszteletről legutóbb megjelent tudósításhoz csak azt szeretném hozzáfűzni, hogy a távoli olvasó számára nem lehet nyomtatott betűkkel érzékeltetni egy ilyen lélekbemarkoló élményt. Csak az értheti meg, aki velem együtt ott volt... Közel félévszázados lelkési pályafutásom alatt sokszor vettem részt nemzetközi istentiszteleti alkalmakon, ahol több nyelven énekeltek a résztvevők, de ez volt az első eset, amikor a magyarok éneklése messze túlszárnyalta a többiekét. A hazaiak közel 12 ezren voltak, míg a gyülekezet külföldi része kb. 1400 lelket számolt. Hazalátogatásom legmélyebb érzelmei törtek fel, amikor úgy zengett az **Erős vár a mi Istenünk** a hazai hatalmas gyülekezet ajkán, ahogyan azt még soha nem hallottam. Átéreztük, hogy igazán egyek vagyunk a Krisztusban. Ha másért nem, ezekért a felemelő percekért érdemes volt megtennem a nagy utat Pennsylvániától Budapestig. Hazajöttem...

Kéthetes testvéri együttlét után elérkezett a búcsúzás ideje. Az augusztus 5-i befejező istentisztelet szintén kitörölhetetlen lelki élmény volt mindenki számára. Az énekkarok Bach, Kodály és Szokolay művekkel, valamint afrikai és ázsiai egyházi énekekkel szolgáltak. Annette Nuber német lelkész nő hirdetett ígét Jeremiás 32:15, 17—22 alapján.

A közbeeső vasárnapon, július 29-én, a külföldi vendégek közül mintegy 900-an százhusz evangélikus gyülekezetet látogattak meg. Én Szegedre jutottam el, abba a templomba, ahol valamikor a mi szeretett Ali Bácsink volt a gyülekezet lelkésze: néhai Egyed Aladár csanád-csongrádi esperes. Most az egyik indonéz püspök ighirdetését volt alkalmam meghallgatni, aki Lukács 10:25—37 alapján az irgalmas samaritanusról prédikált. — Este pedig a Szabadtéri Játékokban gyönyörködtünk a lenyűgöző méretű Dóm-téren. 7000 főnyi közönség töltötte meg a nézőteret; a 600 négyzetméteres szín-

padon Erkel Ferenc operája, a Hunyadi László került előadásra. Kitűnő produkció volt.

Két hétig büszkén hordtuk "mester-ségünk címerét", a világgyűlés magyar tervezésű emblémáját, mely a kereszttel, horgonnyal, földgömbbel fejezte ki: **Krisztusban — reménységgel a vilá- gért.** Mindent összevéve, jó volt ott lennünk...

Végül pedig szívesen aláírom a résztvevők többségének azt a véleményét, hogy az EVSz hetedik gyűlése minden eddigi között a legnagyobb és a legjobban megrendezett volt.

REHABILITÁCIÓ?

Mint lapunk olvasói előtt ismeretes, *ifj. Fasang Árpád* Deák-terti presbiter még 1983 végén levelet írt Káldy Zoltán püspöknek Ordass Lajos rehabilitálása ügyében. Mivel Káldy nem válaszolt, a levél írója a nyugati sajtó rendelkezésére bocsátotta azt, ahol széleskörű nyilvánosságot kapott. Így azután feltehető volt, hogy némi nyomás a Világszövetség részéről a magyar egyház felé az Ordass-ügyben, párosulva Káldy püspök EVSz-elnöki aspirációival, valamilyen pozitív eredménnyel jár majd a budapesti nagygyűlés idején.

Két nappal a gyűlés megnyitása előtt rövid áhítat volt Ordass sírjánál a Farkasréti temetőben. A Világszövetség vezetői tisztviselői, a két magyar püspök és Ordass Lajos leánya és veje képezték a jelenlevők kicsiny csoportját. Káldy Zoltán püspök angol nyelvű beszédben emlékezett meg elődjéről, majd koszorút helyezett el a síron az EVSz és a magyar egyház nevében. (Lásd az Erős Vár legutóbbi száma címlapját.) A Világszövetség sajtóosztálya számos fényképet készített az ünnepegről. A külföldi sajtó részletes beszámolókat közölt, s a kommentárok Ordass püspök "rehabilitálását" emlegették. A nagygyűlésen pedig dr. Carl Mau főtitkár megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy a gyűlés helyének kiválasztásában fontos tényező volt az Ordass Lajos iránti hála és megbecsülés.

A Nyugat esetleg elhiszi, hogy az "Ordass-ügy" így megnyugtató módon elintéztést nyert. A valóság az, hogy a magyarországi evangélikusok minderről nem is vehettek tudomást. Csak azok, akik résztvettek a nagygyűlésen és angolul, vagy németül tudtak, olvas-

hatták a gyűlés többnyelvű napilapja, a *Napról Napra* beszámolóit. Ugyanannak a lapnak a magyar nyelvű tudósítása viszont kihagyta Káldy beszédének azt a részét, mely a *bűnbánatról* szól Ordassal kapcsolatban. Az Evangélikus Életben, a magyar egyház hivatalos hetilapjában csak augusztus végén jelent meg egy rövid beszámoló a Farkasréti temetőben lefolyt megemlékezésről, de a gondosan kivonatolt és átfésült cikkben az olvasó nem talált utalást arra, hogy a magyar egyházvezetőség 26 éve igen kegyetlenül bánt el Ordass püspökkel, s most itt lenne az ideje, hogy ezt a méltánytalanságot *megbánjuk* és orvosoljuk...

Terray László így ír erről az Újtársban:

"Rehabilitációt" aligha jelenthet egy angolnyelvű beszéd, melyet a magyar evangélikusság nem is tud magyar fordításban kézhezkapni. "Rehabilitációnak" normális körülmények között azon fórum előtt kellené történnie, mely előtt és melynek szemében az illetőt elítélték. Ordass Lajost pedig a külföld szemében nem ítélték el — nem is lehetett volna. Ellenben lebecsülése, félreállítása a magyar evangélikusság és a magyar közvélemény előtt történt, s a magyar evangélikusság előtt hallgatták el a nevet, életművét 26 esztendőn át, 1958-tól máig.

Van aztán a dolognak még egy oldala. Ordass Lajos esete csak egy eset a sok közül. Valójában a magyar evangélikus egyházban **nemcsak "Ordass-ügy" van, hanem egész sor ügy**, melyek ugyanazt a mintát követik — hogy ti. az egyház (állami kivánságra, vagy anélkül, arra az egyházi vezetők felelhetnek) maga távolít el "kényelmetlen" embereket. Mikor fogják ezeket rehabilitálni?

Az e kérdésre adható válasz a magyarországi evangélikus egyház szavahihetősége számára ugyanolyan fontos, mint az Ordass Lajos sírjánál elmondott beszéd Magyarországon való közzététele.

"REAKCIÓS GYŰLEKEZET"

Időrendben és tárgyánál fogva ide kívánkozik a budahegyvidéki gyülekezet lelkészeinek, *Csengődy Lászlónak*, a jú-

ERŐS VÁR

AMÉRIKAI MAGYAR EVANGÉLIKUSOK LAPJA

ERŐS VÁR (USPS 178560) is published bi-monthly (February, April, June, August, October, December) for \$3 per year by the Hungarian Conference—Lutheran Church in America, 9715 Lake Avenue, Cleveland, OH 44102. Second-class postage paid at Cleveland, OH. POSTMASTER: Send Address changes (Form 3579) to

ERŐS VÁR
P. O. Box 02148, Cleveland, OH 44102

No. 5—6. (231) Vol. 50.
OCTOBER—DECEMBER 1984

A "Lutheran Church in America"
Magyar Konferenciájának lapja.

Szerkesztő és kiadó:
Juhász Imre

Munkatársak:
a magyar evangélikus lelkészek.

FONTOS!

Minden szerkesztőségi anyag, kézirat, gyülekezeti hír, úgyszintén a lappal kapcsolatos minden levelezés, előfizetés és adomány erre a címre küldendő:

"ERŐS VÁR"
P. O. BOX 02148
CLEVELAND, OH 44102

Az "ERŐS VÁR" előfizetési díja belföldön egy évre 3 dollár. Kanadában és egyéb külföldön évi 4 US dollár, vagy 5 kanadai dollár.

Be nem jelentett címváltozás esetén a posta a kézbesíthetetlen újságot megsemmisíti, a kiadóhivatalnak pedig külön portót kell fizetnie. Erre a költségre különösen nem-előfizetők, késedelmező előfizetők, vagy többéves hátralékban lévők esetében nehéz fedezetet találni.

Ezért kérjük olvasóinkat, hogy minden esetben pontosan adják meg címüket a "Zip Code" szám feltüntetésével együtt! Az újságot "zip code" szám nélkül nem kézbesíti a posta. Címközlésnél tüntessék fel az utca megjelölését is, pl.: St., Rd., Ave. Ugyanis egyes postai zónákban azonos nevű utcákat csak így lehet megkülönböztetni.

Printed by
Classic Printing Corporation
9527 Madison Ave., Cleveland, Ohio 44102

lius 29-i istentiszteleten felolvasott nyilatkozata:

Kedves Testvéreim!

Ez alkalommal külföldi vendégeink jelenlétében — teljes tisztelettel egyházi vezetőink iránt — szeretnék ebből az újságból (Napról Napra 1. sz.), a nagygyűlés hivatalos lapjából részleteket felolvasni a gyülekezetenek Káldy püspök úr beszédéből, amelyet pár nappal ezelőtt Ordass Lajos emlékére mondott a sirja előtt, a világggyűlés vezető tagjainak jelenlétében.

Ordass Lajos püspök itt ült, ebben a templomban, mindig ugyanazon a helyen, az ablak melletti utolsó széken. Mindenki láthatta, mindenki tudta ezt. Ott ült, miután évekig teljes elszigeteltségben élt, és én meghívtam őt, hogy jöjjön el és legyen közöttünk. Ott ült 16 éven át, a haláláig. Eljött és itt is maradt. Örültünk, hogy közöttünk volt, de szenvedtünk is emiatt. Ma mindkét tényt együtt kell említeni. Ómiatta voltunk úgy számontartva, mint az a "reakciós gyülekezet", amely — ahogy sottogták — Ordass püspök befolyására ellenszégül az egyházi vezetőségnek... ómiatta, az ő személyisége miatt nem akarta az egyházi vezetőség megoldani gyülekezetünk fennálló problémáit... ómiatta, azért, mert az ő barátja volt, itélték el politikailag Ruttkay Elemér lelkészt, anélkül, hogy akár a körülményeket, akár viselkedését megvizsgálták volna... Rám személy szerint úgy tekintettek, mint rokonára, és egyben titkos besúgójára, és ez súlyos teherként nehezedett rám. Egyházi vezetőink kétszer próbáltak meg rábeszélni arra, hogy kérjem meg Ordass püspököt tapintatosan, ne járjon többé istentiszteleteinkre és akadályozzam meg, hogy gyülekezetünk tagjai vele találkozzanak, vele beszéljenek... A mi magas vezetőségünk nem akarta, hogy bármiféle kapcsolat legyen közöttünk és Ordass püspök között.

Nem akarom folytatni a sérelmek és lelki kínok felsorolását. De szeretném, ha vendégeink megtudnák, **miért olyan fontos számunkra Káldy püspök úr megemlékezése** Ordass püspök sírjánál. Fontos gyülekezetünk szempontjából; 1956 őszén, rehabilitálása után, Ordass püspök ebben a templomban prédikált először; egyike voltam az utolsóknak, akiket Ordass lelkészé szentelt, mielőtt 1947-ben letartóztatták, és ennek a gyülekezetnek a lelkésze tartotta fölötté a temetési szertartást. **Mindig érintett minket** és most is befolyásol, mi történik Ordass püspökkel és **hogyan itélik őt meg halála után.**

Káldy Zoltán püspök úr a következőket mondta a sírnál: (Napról Napra 1984. VII. 22.) — **Mi mindnyájan azt mondjuk Káldy Zoltán püspöknek: "Köszönjük!"**

Én most sem tudnék mást mondani Ordass püspökről, mint amit a temetésén, koporsója mellett mondtam. (L.: Erős Vár, 1978. 4. sz. 6. old., szerk.)

Gyülekezeti és személyes események mutatják, mennyire szorosan és lényegesen fonódott össze a múlt Ordass püspök életével. Egyházi vezetőink korábbi igazságtalan viselkedése tönkretett egyházi embereket, megfosztotta őket jogaiktól, megakadályozta, hogy tehetségük kibontakozzék. Ezek a tények nemcsak Ordass püspök családjára voltak érvényesek, hanem kiterjedtek barátaira és a gyülekezetére is. Egy sírnál tartott beszéd nem tud és nem is fog soha senkit kárpótolni pénzzel vagy bármi mással mindazért, amit elvettek tőle. Csak azt reméljük, hogy **a hatalommal való visszaélés ártalmas hatása** intő példaként áll majd mindnyájunk szeme előtt. Ebben a reménységben élünk.

De mindez elkerülhető lett volna, ha ez a beszéd korábban hangzik el. Mindenesetre most elhangzott és reméljük, hogy a gyülekezetünket ért elítélés és rosszkarat lassanként eloszlik. Bár mindez nem tud nyomtalanul eltűnni emlékezetünkben, de erősödjön bennünk a megbocsátás érzése mindazok iránt, akik vétkeztek ellenünk.

Csak az igazat mondtam. Most is, mint mindig, amikor ebben a templomban beszéltem. Néha ki kell mondani az igazságot, hogy az igazságtalanság terhéstől szabaduljunk.

Legyen Ordass püspök élete és hűsége a mi példaképünk.

Isten áldja és őrizze meg őt, halála után is!

"Az igazságot néha ki kell mondani..."

"... Minden hely foglalt. Már jóval az istentisztelet kezdete előtt jöttek az emberek. Sok asszony, főleg az idősebbek. Ők is látták Ordass az ablaknál ülni és vele együtt szenvedtek. 16 éven át. Ezt senki meg nem történte nem teheti. A nyilatkozat minden szavát magukba szívják, néha igenlőleg bólintanak. Papjuk a nevükben beszél, ezt nehéz lenne nem észrevenni. Számíthat a helyeslésükre..."

(Siegfried v. Kortzfleisch, Lutheran World Information, németnyelvű kiadás, 31/84, 18—19. oldal.)

Magától értetődően felvetődik a kérdés, hogy milyen következményei voltak a Csengődy-féle nyilatkozatnak és a Fasang-levelnek? Megbízható budapesti forrásokból származó értesüléseink szerint:

- Csengődy László ellen nem indult eljárás egyházi vonalon, noha fenti nyilatkozatát követően több "nagyon kemény" levelet írt Káldy püspöknek. Ezekre nem kapott választ.

- Ifj. Fasang Árpádnak Ordass Lajos rehabilitálását javasoló levelét a Deák-téri gyülekezet presbitériuma nemcsak magáévá tette, hanem határozottan elutasította Káldy püspök követelését, hogy Fasang mondjon le. Időközben id. Fasang Árpád, a szóbanforgó presbiter apja, levelet kapott a püspöktől: "tegyünk pontot az egész ügyre!" Ennek ellenére az Egyetemes Presbitérium legutóbbi ülésén Káldy indulatos hangon rosszalta, hogy a Deák-téri presbitérium még mindig nem zárta ki Fasangot. Egy bizalmas munkatársi értekezleten szintén kifogásolta, hogy "a Fasang még mindig presbiter". Azonban mégsem indított elene hivatalos eljárást.

- A Deák-téri presbitérium viszont bölcs mérséklettel, de állhatatosan foglalkozik az Ordass-üggyel. Legutóbbi (dec. 9-i) ülésük határozata "örömét fejezi ki, hogy Ordass Lajos sírjánál elhangzott Káldy püspök úr beszéde... bizakodással és reménységgel épít erre a mondatára: Ez a hely nem alkalmas Ordass Lajos teljes portréjának megfestésére, ennek másutt és más alkalommal kell megtörténnie". Remélik tehát, hogy a sírmelléki beszéd egy megbékélési folyamat elindulását jelzi és valóban sor kerül majd a Magyarországi Evangélikus Egyház komoly önvizsgálatára Ordass Lajos ügyével kapcsolatban.

„Időzített bomba”?

DÓKA ZOLTÁN NYÍLT LEVELE

Nem csekély módon kavarta fel a kedélyeket a budapesti gyűlésen, főleg az elnökválasztás előtti napokban, az a nyílt levél, melyet az akkor Nyugat-Németországban tartózkodó *Dóka Zoltán* hévizgyörki lelkész intézett a Világszövetség vezetőihez és „mindazokhoz, akik az EVSz-ben a Magyarországi Evangélikus Egyházért felelősséget éreznek”. A levél szerint Káldy püspök vaskézrel kényszeríti az egyházra a „diakóniai teológia” tévтанításait, és megfélemlíti a más véleményen levőket. Káldy püspök azonnal élesen reagált a vádakra: „Dóka állításai egyszerűen nem felelnek meg a valóságnak”. Az Evangélikus Élet „időzített bombaként” jellemezte a levelet. Higgadtabb nyugati egyházi emberek szerint a levél érvei gondolkodásra készítenek és teológiai vita alapjául szolgálhatnak. A levél szövege a következő:

Kedves Testvérek!

Bocsássák meg, hogy levelemmel terhelem Önöket. Lelkiismeretem kényszerít rá. Tovább nem hasznátható kötelességemnek tartom közölni Önökkel azt, amit olyan sokan gondolnak a Magyarországi Evangélikus Egyházban (továbbiakban MEE), de nyíltan kimondani nem mernek. Arra kérem Önöket, vegyék tekintetbe az itt leírtakban a MEE-ért Isten előtt érzett szorongató felelősségemet.

A MEE vezetősége mind a mai napig félrevezette a világ lutheránusságát, amikor azt állítja, hogy a MEE papjai és gyülekezetei egységesen vallják az úgynevezett „diakóniai teológiát” (továbbiakban d. t.). Az igazság az, hogy a d. t. koncepciója még a gyülekezetek tudatát sem érte el és azt a papoknak csak egy kisebbsége helyesli. A helyeslők többsége is csak érdekből, vagy félelemből, és csak a nyilvánosság előtt. Bizalmas körben azonban kritizálják és elutasítják a koncepciót. A belső hasadás egyik legjellemzőbb és legszomorúbb jellegzetessége a MEE mai teológiai és lelki helyzetének.

A következőkben a MEE valódi helyzetét szeretném közelebbről megvilágítani, mint olyan, aki évtizedek óta mai napig közvetlen tanúja mindannak, ami a MEE-ban történt és történik. Három kérdés kapcsán teszem ezt:

1. Mik a fő okai az említett belső hasadásnak?
2. Mi vezetett a mai helyzethez?
3. Mik a fő jellemzői a mai helyzetnek?

1. Mik a fő okai az Egyház hasadásának?

a/ a d. t. teológiai hibái és

b/ gyakorlatban a d. t. egyházi jogi alkalmazása az egyházvezetőség részéről.

a/ Köztudomású, hogy a „diakónia” nem központi teológiai fogalom az Újszövetségben, sem a szinoptikusoknál, sem a jános, sem a páli irodalomban. Már a pusztán tény kétségessé teszi, vajjon egy teológiai koncepciót, amely

hangsúlyozottan biblikusnak tartja magát, egyetlen, periferikus újtestamentumi fogalomra fel szabad-e építeni. Sokkal fontosabb annak felismerése, hogy a „diakónia” formális fogalom az Újszövetségben, amely egészen különböző tartalmakat jelölhet az asztali szolgálattól Jézus életét válságul adó szolgálataig. De éppen ezért fennáll annak a veszélye, hogy e különböző tartalmak teológiailag következtelenül, sőt illegitim módon összekevertessenek és azonos kategóriába soroltassanak. Márpedig ez történik szerintem a d. t.-ban. Ennek illusztrálására szeretnék egy ekklziológiai szempontra utalni.

Arra a kérdésre, hogy mi az egyház feladata a világban, a d. t. a következő választ adja: Az egyház feladata az evangélium hirdetése (a szentségek kiszolgáltatásával együtt) és a diakónia gyakorlása. Utóbbinál különös hangsúlyt kap, hogy nem elég a diakónia egyesekkel, hanem azt szociális módon ki kell terjeszteni a hazai társadalom és az egész emberiség égető kérdéseire, ami csak helyesíthető lenne. De a meghatározásnál mindjárt feltűnik — különösen lutheránus fülnek —, hogy miért kell a diakóniát külön említeni, amikor az *gyümölcs*, etikai követelmény azoknak életében, akik az evangéliumra hitben igennel válaszolnak. A d. t.-ban azonban újra meg újra hangsúlyt kap, hogy a *diakónia nemcsak mint az evangélium által ébresztett hit gyümölcse, hanem az evangéliumtól függetlenül is, ezzel egyenrangúan sajátos feladata az egyháznak*. Az effajta elkülönítést azaz igyekeztek igazolni, hogy Jézus a szinoptikus evangéliumokban tanítványait nemcsak azért küldte ki, hogy Isten országának elközeledtét hirdessék, hanem azért is, hogy demónokat űzzenek, betegeket gyógyítsanak. Hogy ez az exegézis helytelen, azt azoknak, akik az újtestamentumi exegézisben valamelyest járatosak, nem kell közelebbről kommentálni.

Fenti definíció alapján az *Agostai Hitvallás tézise* „az Egyházzól” többször kritika tárgya lett, mint amelyet a diakóniai gyakorlásának feladatával *ki kell egészíteni*. Azt mondják, hogy se Luther, se Melancthon nem adott teljes választ arra a kérdésre, hogy mi legyen az egyház feladata, mert mindketten csak az evangéliumot, illetve annak hirdetését tartották az egyház egyetlen kincsének és feladatának. Meggyőződésem szerint, ez a *„kiegészítendő evangélium” az alapvető tévedése a d. t.-nak*, és egyben a legősibb, sőt tulajdonképpeni tévтанítás az egész egyháztörténetnek. E hamis teológia ugyanis nem tesz különbséget Isten cselekedete és az emberek cselekedetei között, hanem keveri azokat és egyenrangúnak tünteti fel őket. Amikor Káldy püspök újra és újra hangsúlyozza, hogy „az az egyház, amely csak az evangéliumot hirdeti, nem egyház,” nyilvánvaló lesz, hogy a d. t. az evangéliumot a diakónia alá, vagyis egy szociális koncepció alá rendeli. Ez az etikai ideológizálás azonban megfosztja az evangéliumot, Isten mégérvényes kegyes szavát a bűnös számára, minden emberi cselekedettől független szabadságától és hatálytalanítja azt. Egyben a szabad keresztény cselekedet is megfosztódik forrásától, és jöcselekedeti igazsággá és *érdemkegyességgé deformálódik*. A d. t.-nak ez a hamis teológiai alap-

vetése a papok teológiai gondolkodását és prédikációját bizonytalanná teszi és ez a bizonytalanság egyre inkább kihat a gyülekezet kegyességére is.

b/ Az evangélium szociális manipulációja, különösen a gyakorlatban mutatkozik meg a d. t.-nak az egyházvezetőség általi alkalmazásakor. Az EVSz tagegyházaiban bizonyára csak kevesen tudják, hogy a MEE-ban nincsen vallásszabadság. Hangsúlyozom, a *MEE-ban nincsen vallásszabadság*. A politikai kormányzat egyházpolitikájában ma papokkal és gyülekezetekkel szemben — akármennyire meglepő — sokkal nagyobb a lojalitás, mint az egyházvezetőségben. Annál botrányosabb és elviselhetetlenebb, hogy az *egyházvezetőség a d. t.-t a MEE hivatalos és kötelező teológiájává nyilvánította!* Mindenki, aki a kényszernek csak a legkisebb mértékben ellentmond, egzisztenciális veszélyeztetettségnek teszi ki magát, ahogy ezt Káldy püspök a papokkal szemben megfélemlítő stílusban egyre hangsúlyozza.

Kedves Testvérek, Önöknek ezt tudniuk kell, és Önöknek nem szabad a tény mellett szótlanul elhaladni, hogy a *MEE-ban teológiai terror uralkodik!* Ez az igazság, amelyet azonban az egyházvezetőség tagjai és képviselői minden lehetséges módon, főleg a külföldi egyházak előtt kódósítanak. Ezt a terrort az egyházvezetőség azzal tudja fenntartani, hogy azokat, akik a d. t.-t kritizálni merik, az állami hatóságok előtt az *állam ellenségeinek* mondják. Így a szakszerű, valóban teológiai eszmecserét politikailag lehetetlenné teszik. De ez az igazi és életveszélyes rágalmasz!

2. Mi vezetett a mai helyzethez?

1958-ban azt ajánlotta az állam a gyülekezeteknek, hogy válasszák meg Káldy Zoltánt püspöknek. Ezt a javaslatot a gyülekezetek elfogadták. A papok és a gyülekezetek többsége várakozással nézett az egykor pietista evangélikátor működése elé, hiszen beiktatásakor az egyházi életnek igazságos, az evangélium szellemének megfelelő rendjét ígerte. Akkor még nem volt szó a mai kötelező d. t.-ról, sőt, hangsúlyozta a teológiai munka szabadságát.

De kezdettől fogva voltak az egyházban ellenfelei, akik támadták. Egy szegénytelen hatalmi harc keletkezett, amely a MEE túl sok erejét pusztította. E harc idején Káldy püspök ötféle módon próbálta megerősíteni hatalmát.

a/ Ordass püspököt és munkatársait a nyilvánosság előtt megvádolta és elítélte, mint olyanokat, akik az állam ellenségei és az egyház kocsiját árokba taszították volna. Ez gyakran megtörtént és mindig durva és fenyegető szavakkal, anélkül, hogy a vádlottaknak és elítélteknek lehetőségük lett volna arra, hogy szabadon védekezhessenek. Az ún. „Ordass-ügy” mai napig elintézetlen ügye a MEE-nak. A megálátatások, amelyek Ordass püspököt haláláig kísérték, sokak lelkiismeretét terhelik.

b/ Másik mód az az igyekezete volt, hogy mindig elnyerje az állam bizalmát és így magánál az államnál találjon védelmet ellenfeleivel szemben. Saját szavai szerint: azon igyekezett, hogy ellenfeleit az állam előtt „lekörözze”. Itt van a legerősebb motívuma politikai tevékenységének.

c/ Különösen fontos eszköze volt külföldi kapcsolatainak kiépítése. Kétféle nyelvet beszélt és beszélt, amint egy balaton lelkészkonferencián kiderült. Hazai politikálásának nyelvét nem viszi magával a külföldi utazásokra, de azzal jellemzi ellenfeleit, magát pedig az egyház

védelmezőjének állítja. E módszerrel sikerült számos külföldi egyházat, püspököt, sőt magát az EVSz-t is magának megnyernie.

d/ E hatalomért folyó harc összefüggésében értendő Káldy püspök szerepe az egyházi sajtószolgálatban is. Beiktatása után hamarosan átvette a MEE sajtóosztályának vezetését, és azóta minden publikáció az ő nevét viseli "nihil obstat"-ként. Egyre növekvő hatalma alapján mind jogosultabbnak érezte magát cikkeket, tanulmányokat, sőt könyveket cenzúrázására, vagyis mondatok, vagy hosszabb szakaszok törlesztésére, sőt saját nézetének a szövegbe egyszerű beleírására. Így bánt el számos cikkemmel és Márk kommentárommal is. De nincsen fórum, amelyen ez ellen tiltakozni lehetne, mert a sajtó hatalma az ő kezében van.

e/ Utolsó és legjobb fegyvere Káldy püspöknek ellenfeleivel szemben, amint az utóbbi kiderült, a d. t. koncepciójának kidolgozása lett. Ezzel csak részben és nem is elsősorban az is célja volt, hogy leszögesse az egyház helyét a szocializmusban. Ezt lényegileg már elvégezte, mielőtt püspök lett, különben az állam nem ajánlotta volna megválasztásra a gyülekezeteknek és akkor még nem is volt szó a d. t.-ről. Fő célja sokkal inkább az volt, hogy teológiailag függetlenné tegye magát néhány teológiai tanárral szemben, hogy azokat "lekörözze", mivel azok kritikájára nem felelhetett politikai vádaskodással és megfélemlítési kísérletekkel. Miután sikerült neki a d. t.-t a MEE hivatalos és kötelező teológiájává nyilvánítani, nem volt többé kétséges, hogy ellenfeleit minden módon mind politikailag, mind teológiailag legyőzze.

3. Mik a fő ismertetőjelei a MEE mai helyzetének?

a/ A teológiai nyomás természetesen személyi kultusszal kapcsolatos. Utóbbi manifesztációja tavalyi ősszel 25 éves püspöki tevékenységének sokféle ünneplése volt. Egy egész hónapban keresztül fő témája volt az egyházi sajtónak. Egyébként is a csálhatatlanság felérhetetlen magasságából zsarnoki lebecsüléssel tekint Káldy püspök a papokra. Számukra nincsen ideje és nincs is testvéri kapcsolata velük. Így nincsen a papoknak lelkigondozójuk. Sokuk lelki magányban él, belső keserűséggel és egyre gyengülő munkakedvvel. A havonkénti lelkesítő összejövetelek "erkölcsileg" kötelezők. Az előadásokat három példányban kell benyújtani. A hozzászólásokat jegyzőkönyvbe foglalják, amik alapján a felszólalók utána püspöki megrovásban részesülhetnek. Ezért a hangulat ezeken az összejöveteleken nem őszinte és ritkán jelentenek igazi segítséget a gyülekezeti munka számára.

b/ A teológiai terror és a személyi kultusz legsúlyosabb következménye pedig az, hogy a teológiai munka színvonalát a MEE-ben egyre alább száll. Tudományos munka lehetetlen ott, ahol a kutatás szabadsága hiányzik és ahol a kutatóknak csak az előre megadott eredményeket kell megerősíteniük. A tanárok főfeladata a d. t. igazolása. E azonban azt jelenti, hogy a teológiai munkának a MEE-ben nincsen tudományos világperspektívája, mert nem tud a külföldi kutatással lépést tartani. Ezt a helyzetet Káldy püspök még külön is konzerválja, amikor azt mondja: a d. t. a világ legjobb teológiai koncepciója, azért semmi szükségünk külföldi, kiváltképpen "nyugati" teológiára. Beláthatatlan, hogy ez a felfuvalkodott teológia még mennyit fog a MEE lelki és szellemi életének ártani. A kár máris igen nagy és óriási fontos-

ságú lenne a MEE teológiai, egyházi és egyházpolitikai helyzetének újbóli átgondolása teljes szabadságban és nyilvánosságban, mielőtt az átgondolásra alkalmas lelkészek elfogynak, mielőtt a gyülekezetek szétszóródnak, vagy a szektákban elmerülnek, mielőtt a MEE belső élete végleg összeomlik.

Az EVSz azzal tehetne a MEE-nak nagy szolgálatot, ha segítene abban, hogy a MEE-ben mielőbb szabad, testvéries megbeszélés jöjjön létre. Addig minden kapcsolat — kivéve a pénzbeli segítséget — csak látszat, amely inkább csak a MEE belső helyzetének kódoltításához járul hozzá. E segítség nélkül az EVSz budapesti közgyűlése csak további nagy kárt fog okozni, mert segítené a romlás konzerválását. Lehet ugyan majd Magyarországon kellemes heteket tölteni, a magyar vendégszeretetet élvezni, még a virágzó gyülekezeteket is látni. Lehet majd szép üdvözlő szavakat, "minden rendben van" beszédeket hallani, sok bibliai idézettel és divatos szociáletikai és teológiai fordulattal. És mégis bekötött szemmel és bedugott füllel fognak hazatérni és mégis talán egyetlen szilánkját sem fogják észrevenni annak a keresztnek, amit a MEE valójában hordoz.

Kérem mindazokat, akik e levelet olvassák, ne tekintés támadásnak Káldy püspök személye ellen. Értsek a levelet a MEE papjai segélykiáltásának, amelyet — ebben biztos vagyok — szívükben helyeselni fognak még akkor is, ha arra kényszerítenék őket, hogy félelemből megtagadják.

Bocsánatot kérek, ha Káldy püspöknek e levéllel fájdalmat kellett okoznom. Ójól tudja, hogy én többször kritikusán nyilatkoztam a d. t.-val szemben, avval a móddal szemben is, ahogyan azt az egyházra ráerőszakolja. De mindig visszautasított, vagy adósom maradt a válasszal. Most kényszerítve érzem magam arra, hogy a nyilvánosságra lépjek. Tudatosan lemondtam arról, hogy tevékenységének személyes életemre gyakorolt végzetes kihatásairól szóljak.

Ha tevékenysége csak engem bántana, továbbra is szótlan lennék. De itt nemcsak személyekről van szó, hanem mindenek előtt Isten evangéliumának szabadságáról; és ha ez elvéteik tőlünk, mindnyájan elvesztünk.

Isten irgalma maradjon velünk!

Testvéri köszöntéssel

Dóka Zoltán

Kuchen, 1984. július 10.

Egy nyugatnémet egyházi vezető gondoskodott arról, hogy a Dóka-levél a gyűlés résztvevői egy részének kezébe jusson. Hogy a delegátusok és főleg az újságírók kényes kérdéseinek elejét vegye, Káldy püspök egy július 27-én tartott sajtókonferencián nyilatkozatot olvasott fel. Ebben kijelentette, hogy a levélben foglalt vádak "egyszerűen nem felelnek meg a valóságnak". Úgy véli, hogy Dóka Zoltán állításainak rugója abban keresendő, hogy nem ő kapta meg a tanári kinevezést a Teológiai Akadémia újszövetségi tanácskére. Az újságírók kérdéseire válaszolva a püspök kijelentette, hogy a levél írójának szándéka nyilván az volt, hogy csökkentse az ő esélyeit az EVSz elnöki székére. Hogyan lehet

"szabad választásokról" beszélni ilyen körülmények között, amikor a szocialista országok jelöltjeit a Nyugat állandóan támadja? Bezzeg, a nyugati jelölteket nem érik ilyen támadások — mondotta Káldy. (A sajtókonferencián egyházi és világi újságírók kb. fele-fele arányban vettek részt.) Ami a diakóniai teológiát illeti — folytatta a püspök — "hasznos és szükségszerű" lenne egy eszmecsere. Azonban az elmúlt évben "egyházunk nagyon erősen el volt foglalva a nagygyűlés előkészítésével". "Kapacitásunk nem volt elegendő arra, hogy elég alapos diszkussziót folytassunk azokról a teológiai témákról, amelyek figyelemre méltóak." (Vajjon az előző évtizedek során, amikor nem voltak elfoglalva, miért nem lehetett vitát folytatni erről a témáról? — A szerk.) A püspök szerint a lelkészeknek csak "10 vagy 15 százaléka" nem fogadja el a diakóniai teológiát. "De azok is jó papok, szeretem őket, és tiszteletben tartom meggyőződésüket."

Az igazi vihar akkor tört ki, amikor a nagygyűlés július 30-i plenáris ülésének kezdetén *Ole Bertelsen* dán püspök felszólalásában erősen helytelenítette az EVSz vezetőinek eljárását a Dóka-ügyben. Miért osztották szét hivatalból a delegátusok között Káldy püspök választát, amikor nem tették ugyanezt Dóka Zoltán levelével? A delegátusok jórésze nem látta a levelet, mely "elfogulatlan írás, célja egy teológiai eszmecsere megindítása Magyarországon". (Dóka Zoltán közben táviratban biztosította az EVSz vezetőségét, hogy levele nem irányult sem a magyar állam, sem pedig Káldy püspök elnök-jelöltsége ellen.) — *Mau* főtitkár válaszában megvédte Káldy nyilatkozatának kiosztását. Mint mondtotta, a legtöbb delegátusnak úgyszólván kezébe jutott már a Dóka-levél, melynek kapcsán kósza híresztelések kezdtek terjedni a szenzáció-éhes újságírók örömeire. Különben is, a terjedelmes levél sokszorosítása túlterhelte volna a közgyűlés sajtóosztályát. (Ez meglehetősen gyenge kifogás volt, hiszen naponta úgyszólván majd féltonna papírral árasztották el a delegátusokat minden nehézség nélkül. — A szerk.)

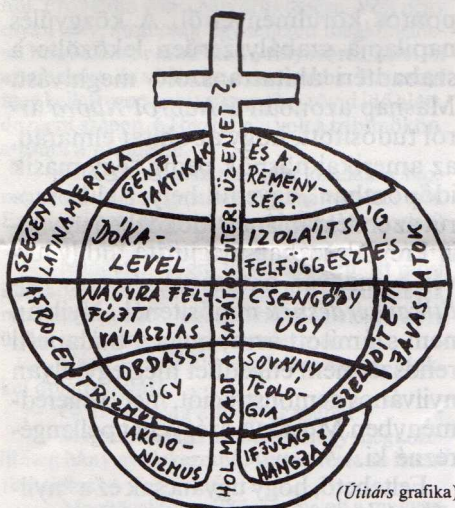
A hivatalos magyarázat azonban nem vetett véget a panaszoknak. Így az aznap déli sajtókonferencián *Bodil Sölling* asszony (ki a másnapi elnökválasztáson csak 49 szavazattal maradt le Káldy püspök mögött) kijelentette, hogy Káldy válaszában szétosztásáról

nem tudott, noha ő volt akkor az ügyrendi bizottság soros elnöke, és minden kiadványnak ezen a bizottságon kell átmennie. "Senki sem szólt nekem erről, véleményem szerint az ügy kezelése teljesen helytelen volt!"

Dóka Zoltán a nyár végén visszatért Magyarországra, ahol egyházi fegyelmi eljárást indítottak ellene, hévizgyörki lelkészi állásából pedig felfüggesztették. Az akcióhoz az Evangélikus Élet *Megteológizált áru*lás c. cikke adta meg a hangot. Nem világos, hogy tulajdonképpen mivel vádolták Dókát, s a vádak csakugyan indokoltak voltak-e az egyházi törvénykönyv alapján?

Az eljárást a magyar egyház vezetői különféle alkalomok során egymástól eltérő módon igyekeztek igazolni. Mivel a "Dóka-ügy" világszer-

Az érem két oldala

(Újítás grafika)

Ami kimaradt...

A felemelt oldalszám ellenére sok minden nem fért be az ERŐS VÁR mostani számába. Legközelebbre maradtak a budapesti nagygyűlés tárgykörébe tartozó ilyen címek, ill. témák:

A nők lázadása; Kilyukadt a vasfüggöny?; Bezárva a templomba; Vélemények, kommentárok; Két tagegyház felfüggesztése.

Az egyéb tárgyú kimaradt cikkek között van az is, amely az ERŐS VÁR félévszázados történetével foglalkozik.

te nagy feltűnést keltett (európai napilapok és természetesen a nyugati egyházi lapok részletesen foglalkoztak vele), a külföld felé elhangzó magyarázatok minden esetben hangsúlyozták, hogy a vád Dóka ellen nem a diakóniai teológia kritikája, sem pedig a Káldy püspökre vonatkozó állításai. Ugyanakkor persze mindenki tisztában volt azzal a vasfüggöny mindkét oldalán, hogy pontosan az előbbi okoknál fogva kellett megindítani az eljárást.

Dr. Nagy Gyula, az északi egyházkerület püspöke, szeptembervégi ausztriai látogatása során kijelentette, hogy a fegyelmi eljárás oka Dóka "kései hazatérése, valamint az egyházi vezetőség elleni támadásának stílusa és időzítése" volt.

Október 22-én Káldy Zoltán a svéd rádió angol nyelven adott telefoninterjúban ezt az indokolását adta a fegyelmi eljárásnak: "Nem az ellenem való bírálat miatt felfüggesztették fel Dóka Zoltánt, hanem mert megzavarta a világgyűlést (because he disturbed the Assembly)".

Az *Evangélikus Világszövetség* sajtószolgálat jelentette november 1-én:

"Az Evangélikus Egyház Déli kerületének Bírósa megszünteti a fegyelmi eljárást, melyet az egyházi törvények alapján Dóka Zoltán hévizgyörki lelkész ellen indított, s 1984. október 25-i érvénnyel megszünteti felfüggesztését. Dóka Zoltán folytathatja szolgálatát a gyülekezetben.

Indokolás:

A Déli Egyházkerület Bírósa a fegyelmi eljárás megszüntetéséről Káldy Zoltán püspök személyes kérésére döntött. Kérésében Káldy püspök azt hozta fel, hogy szerinte a felfüggesztést különböző okokból meg kellene szüntetni. Idő kell ahhoz, hogy az egész ügyet higgadtan és elfogulatlanul lehessen megítélni. A püspök reméli, hogy Isten segítségével továbbra is konstruktív szolgálatot fog tudni végezni Dóka Zoltán egyházunkban. Mivel Dóka Zoltánnak a dialógiai teológiára vonatkozó személyes véleménye és a kritikához való joga nem volt része a fegyelmi eljárásnak, erre vonatkozólag nem volt szükség határozatra.

Budapest, 1984. október 25.

Szilágyi Béla egyházkerületi felügyelő-helyettes. *Sólyom Károly* esperes, püspökhelyettes."

Megjegyzendő, hogy az EVSz hírszolgálati tudósítás szövegének első verziója szerint az egyik fenti szakasz így hangzott: "Kérését a püspök azzal indokolta, hogy szerinte Dóka Zoltán — különböző okokból, köztük családi okokból — nincs olyan lelkiállapotban, hogy az egész helyzetet elfogulatlanul át tudná tekinteni és saját viselkedését higgadtan tudná megítélni. Ehhez időre van szüksége."

Nem nehéz elképzelni, hogy kinek a közbenjárására szépitettek a szövegben.

Dóka Zoltán ezidőszerezt ismét a hévizgyörki gyülekezet lelkésze. Ügye egyelőre elcsendesedett. Sokak véleménye az, hogy "Budapest 1984" óta a világ evangélikusai reflektorfényben látják a magyar egyházat; hazai belső egyházi ügyekből könnyen világraszóló szenzáció támadhat. Ezenkívül gondoljunk arra, hogy Káldy püspököt világszövetségi elnök-volta is kötelezi a bölcs mérsékletre.

Igaz, hogy a "mérséklet" ebben az esetben talán inkább hallgatást jelent. A "Dóka-ügyet" nem szabad tárgyalni a minden lelkészre kötelező havi munkaközösségi üléseken. Káldy Zoltán püspök-elnök október végén körlevélben utasította az espereseket, hogy ehhez a témához hozzászólást nem engedélyezhetnek. (ze)

A LUTHER-RÓZSA

A keresztyén ember szíve rózsákon pihen, ha ott székel a kereszt középeben.

"Minthogy tudni szeretnétek, hogy pecsétem jól sikerült-e, elmondom, milyen gondolatokat akartam pecsétnyomómon, teológiám ismertető jegyén megmintázni.

Benne kellett lennie elsősorban a keresztnek: Fekete kereszt a szívben, amelynek természetes színűnek (piros szív) kellene lennie, hogy állandóan emlékeztessen a Megfeszítettbe vetett hit boldogító hatalmára. Mert akkor leszünk igaz emberek, ha szívből hiszünk. Ez a kereszt fekete ugyan, megöl és fájdalmat okoz, de meghagyja a szívét eredeti színében, nem semmisíti meg a természetet, hanem életben tartja...

Az ilyen szív fehér rózsán pihen. Azt jelenti ez, hogy a hit örömet, vigasztalást és békeséget teremt, tehát virul fehér rózsákon vezérel bennünket. Nem úgy adja a békét és örömet, mint a világ! Ezért kell fehérnek és nem pirosnak lennie a rózsának. Mert a fehér a lelkek és angyalok színe.

Ez a rózsa égszínkék mezőben virul, mert az ilyen lelki és hitbéli öröm az előjövendő öröm előhírnöke már most a hitben élve és remény-ségben hordozva. De még nem az igazi öröm.

Ezt a mezőt aranygyűrű veszi körül. Az ilyen boldogság ugyanis örökké tart a mennyben, nincs vége, drágább minden örömnél és vagyonnál, ahogyan az arany a legnemesebb és legrágább ásvány.

Krisztus, a mi szerelmes Urunk legyen lelkekkel a másik élet beköszöntéig, Amen."

Nincsen hervadása!

A Luther-rózsza éneke

*Mióta keresztjét
szívembe ültette
megváltó Krisztusom,
s mint mennyei Atyám
megváltott gyermeke,
járhatok vele a
földi vándorúton,
megtaláltam mindent,
ami szent és drága,
s kinyitott szívemben
az igazi öröm
hófehér virága,
hófehér virága.*

*Fedhetik az eget
fekete fellegek,
lehet a vándorút
küzdelmes, meredek,
ködös, a messze célt
hogy szemem ne lássa:
fehér virágomnak
nincsen hervadása,
nincsen hervadása.*

*Fehér virágomat
mindig az ég tiszta
kékje veszi körül.
Szívem a bajban is,
könnyhullatás közt is
Krisztusának örül.
Aranygyűrű az ég
fényes foglalója.
Hervadhat a földnek
száz színes virága:
hófehér virágom
szírmát nem hullatja,
soha nem hullatja.*

Túrmezei
Erzsébet

WALLENBERG

A budapesti nagygyűlés "menetközben" kialakult témájává vált a Wallenberg ügy. Raoul Wallenberg, aki szüleitől és nagyszüleitől hitvallásos evangélikus nevelést kapott, 32 éves korában, 1944 júliusában került Budapestre, mint a svéd nagykövetség másodtitkára. A deportálások idején saját biztonságával nem törődve, vakmerő mentőakciót szervezett, melynek során zsidók tízezeinek életét mentette meg. (Egyes becslések meghaladják a százszázat.) A nagykövetség által kiadott különleges menlevelek, valamint kibérelt épületek területenkívülisége révén a semleges Svédország védelme alá helyezte az üldözötteket. Többször előfordult, hogy a nyugati határ felé közeledő tehervagonokra felugorva, az utolsó pillanatban sikerült az elhurcoltak kezébe nyomnia az életet jelentő menlevelet.

Hangsúlyoznunk kell, hogy Wallenberg mentőakciója jelentős részben magyar evangélikus egyházi vonalon is folyt és szorosan együttműködött *Sztehló Gábor* lelkésszel, *Ordass Lajos* későbbi püspökkel és több más egyházi vezetővel.

A fővárost megszálló szovjet csapatok azonban semmibe sem vették Wallenberg diplomáciai védettségét, minden teketória nélkül elfogták, majd Szibériába deportálták, ahol nyoma veszett. A Szovjetunió számos nyugati, főleg svéd érdeklődésre 12 évig tagadta, hogy tudomása lenne Wallenberg holletéről. 1957-ben azután kijelentették, hogy "fentnevezett egyén még 1947-ben börtönben halt meg".

Családja és a svéd kormány nem hagyta az ügyet elaludni. Nyugatra került szemtanúk állítják, hogy különböző politikai fogolytáborokban néhány éve még együtt voltak vele. Ezek a hírek ismét felkeltették a világközvélemény érdeklődését: könyvek és filmek foglalkoznak a Wallenberg-rejtéllyel. Amerika kongresszusi határozattal díszpolgárságot adományozott neki (ilyen kitüntetésben utoljára Winston Churchill részesült), a kaliforniai Long Beach város egyik evangélikus gyülekezete tiszteletbeli egyháztagsággal tüntette ki. Budapesten az egykori lipótvárosi gettó közelében utcát neveztek el róla (a volt Phónix u.) és emléktáblá-

Koszorúzás az emléktáblánál. Jobbra Preus amerikai püspök imádkozik, mellette Richard Andersen, annak a kaliforniai gyülekezetnek a lelkésze, ahol Wallenberg "tiszteletbeli tag".

val jelölték meg a Raoul Wallenberg utca és a Pozsonyi út sarkán levő épületet. A tábla felirata szerint Wallenberg az "odaadó elszántság és bátor cselekvés" embere volt.

A nagygyűlés negyedik napján *Mau* főtitkár olvasta fel az EVSz hivatalos nyilatkozatát, mely méltatta Wallenberg embermentő szolgálatát. 1945-ben eltűnt, miután a szovjet haderő foglyul ejtette. Mélyen együttérzünk családjával s mindazokkal, akik nem adják fel a reményt, hogy még életben van. Csatlakoztunk azokhoz, akik további felvilágosítást kérnek holletéről.

Augusztus 1-én *John Vikstroem* finn püspök a plénum előtt levő "Az Egyház és a zsidó nép" c. témával kapcsolatosan felszólalva mondotta Wallenbergről: Ma is például szolgál számunkra a keresztyén szeretet és az egymásért való felelősségvállalás terén.

Ugyanaznap *Bertil Werkström* érsek olvasta fel a svéd delegáció nyilatkozatát, mely szerint Wallenberg abban a tradícióban nőtt fel, amely a bizonyosságtevés és szolgálat bibliai és lutheránus elveiben gyökerezik. Azok mellett állt ki, akik életveszélyben voltak s ebben a magyar evangélikus egyház vezetői hatékonyan támogatták őt — mondotta a svéd érsek, szintén kiemelve *Ordass Lajos* és *Sztehló Gábor* szerepét a mentőmunkában.

Wallenberget eltűntethették, de sem őt, sem szolgálatát nem felejtjük el. Felkiáltójel marad annak a világnak a számára, amelyben a bűn és önzés elválasztja egymástól az embereket, és nem engedi meg, hogy békében és teljes szabadságban éljenek. Wallenberg életét kockáztatta, hogy megmentse az üldözötteket. "Az Úr adjon nekünk erőt, hogy mi se féljünk a kockázattól a reménytelenségbe süllyedt emberiség megmentésére!"

Augusztus 4-én, Wallenberg 72. születésnapján a nagygyűlés imádságban emlékezett meg róla.

A felszólalások és megemlékezések persze a közgyűlés keretében, a Sportcsarnok falain belül folytak le. Az olvasó ezeket azt hihetné, hogy a mai Magyarországon nem ütköznék nehézségbe egy Wallenbergről szóló nyilvános megemlékezés sem, hiszen utcát is neveztek el róla, nem igaz? *Dr. David Preus*, az American Lutheran Church püspök-elnöke is így vélte. Meghirdetett egy rövid megemlékező áhítatot, melyet az emléktábla alatt tartanának, a Pozsonyi út és a Raoul Wallenberg utca sarkán augusztus 3-án reggel 8 órakor. Preus püspökről tudnunk kell, hogy Moszkvában jártakor egyháza nevében határozotthangú beadványban követelte, hogy a szovjet hatóságok adjanak felvilágosítást Wallenberg holletéről, illetve állítólagos halálának pontos körülményeiről. A közgyűlés napilapja szabályszerűen leköszölte a szabadtéri áhítatra szóló meghívást. Másnap azonban a *Napról Napra* arról tudósított, hogy az áhítat elmarad, az amerikai püspök pedig "egy másik időpontban" egyedül helyez el koszorút az emléktáblánál. Időközben ugyanis Preus tudomására jutott, hogy tervével a magyar hatóságok *kényes politikai kérdésnek* minősíték. Nyilván nem számított arra, hogy a budapesti rendszer nem engedhet meg egy olyan nyilvános demonstrációt, mely végeredményben Moszkva szégyenét pellengérezné ki.

Feltehető, hogy ugyancsak ez a "nyilvánosságot kizáró ok" akadályozta a budapesti *Evangélikus Életet* is abban, hogy olvasóit a Wallenberggel kapcsolatos közgyűlési eseményekről tájékoztassa.

Ordass Lajos:

Válogatott írások

Válogatta és az utószót írta Szépfalusi István. Európai Prot. Szabadegyetem kiadása Bern, 1982. 414 oldal. Ára: Sfr 49,-

OTT LEHETTEM

(A budapesti Evangélikus Élet 1984. évi 36. számában jelent meg ez a levél, az "Olvasónk írja" rovatban.)

Igen. Ott lehettem az LVSZ nagygyűlésén. részt vehettem a felejthetetlenül fenséges megnyitó istentiszteleten, a plenáris üléseken, a filmvetítéseken és a záróistentiszteleten. Kegyelem, hogy — mint VISITOR — bepillantást kaptam a delegátusok munkájába, sok új barátot szerezhettem, ahogy legtöbbjük mondta: new sisters and brothers in Christ.

Megismertem például a Föld másik feléről delegált 26 éves pápua fiatalasszonyt, Rea Dakist. Mélységes áhúta, hite minden hivatalos nyilatkozatnál jobban bizonyította előttem a reményes ajándékát, a lutheránus egyházak missziós munkájának embert-világot gazdagító értékét, szépségeit.

Megismertem például amerikai "visitor"-okat. Őszinte hitük, nyíltságuk épp olyan mély benyomást tett rám, mint újguineai hittestvéreinké.

Gondolatokat, jelvényeket, énekeskönyveket és címeket cseréltünk. Olyan jó volt sok nyelven, de egy szívvel együtt énekelni, és kézenfogva énekelni — a LAUDAMUS 62. szerinti — halleluját. Találón írt be énekeskönyvembe az egyik kaliforniai új barátom: "megtapasztal-

tam a szentek egységét (the communion of saints)".

Kegyelem, hogy e két hétre bejött hozzánk a világ a sportcsarnokba, s hiszem, hogy — szívükben — kiviszik a 430 ezer magyar lutheránust a világba, sőt, közvetve a 10 millió magyart.

Nem idézhetem még most sem magam elé meghatódottság nélkül azt a pillanatot, amikor az elnökválasztás befejezésekor, az újonnan megválasztott elnök, a mi püspökünk tiszteletére felcsendült a magyar himnusz. Épp ilyen reményteli percek élhetett át a záróistentisztelet több, mint 12 ezer résztvevője akkor is, amikor az istentisztelet, egyszersmind a nagygyűlés befejeztekor az új elnök, a magyar elnök magyarul elmondott áldásával indulhatott újjára a hazai és külföldi hívők serege.

Tudom, hogy soraim halványak, kifejezésem erőtlenek az élmények, a nagygyűlés atmoszférájának, benyomásaimnak gyémánttragyogó-sáého képest. Mégis, szeretném, ha megjelenhetnének lapunkban. Nemcsak híradásképpen, hanem köszönetként. Köszönetként azért, hogy én, mint egy katolikusnak keresztelt, ám hite és anyai öröksége szerint lutheránus VISITOR tehettem tanúságot az evangélikus vallás és a magyar evangélikusság missziója mellett.

Pataki Klára, Budapest

Így álmodtam meg

Interjú Tóth-Szöllös Mihály esperessel, a nagygyűlés háznagyával

— A vendéglátó magyar egyház számára az egyik legjelentősebb alkalom volt a július 22-i megnyitó istentisztelet. Így gondolod?

— Igen. Ez igényelte a legnagyobb munkát: mindent előkészíteni, mindent megszervezni, hiszen tizenkétezer embert még soha nem úrvacsoráztattunk, sem templomban, sem más-hol. Probléma volt a hely szűkösége. Volt négy olyan hely, amit csak úgy lehetett megközelíteni, hogy először kimentek a folyosóra, lifttel fel az emeletre, és vissza be a csarnokba. Ezt mind meg kellett szervezni, viszonylag rövid idő alatt, de ment szépen. 62 osztóhely volt a tribünökön, a többi a főoltáron.

— Ennek az egész mai alkalomnak a háznagya voltál és vagy, ameddig a nagygyűlés tart. Ez jelenti azt, hogy minden dolgot gyakorlatilag át kell tekintened?

— Minden dologra figyelnem kell. Itt most különösen is az volt a feladat, hogy az ültetések rendben legyenek, mindenki a megfelelő helyre üljön: az énekar, a rádió-televízió.

— Hány ember állt rendelkezésedre, akikkel dolgozhattál?

— Gyakorlatilag a magyar csapat.
— Meg tudnád azt mondani, hogy megközelítőleg hány gyülekezetből vettek részt az istentiszteleten?

— Megközelítőleg 10%-a sem volt a magyarországi evangélikus gyülekezeteknek, akik nem lettek volna képviselve.

— Nagyon szépen szerepelt az énekar, melyiket hallottuk?

— Ez egy egyesített, kb. 200 tagú énekar volt, amelyiknek a Lutheránia, a budai énekarok, tehát Kelenföld, Budahegyvidéki, az oroszlanói, nagytarcsai énekarok, és a Schütz-kórus voltak a tagjai.

— Többben észrevettük a szép orgonát. Kik vettek részt annak a felállításában? Ki tervezte?

— Albert Péternek volt a konstrukciója. Az ő csapata vett részt a felállításában. Miskolcra hozták, pénteken szállították, egész éjszaka hangoztak, még szombaton is. Most lett készen. Közben kellett koordinálni a helyi hangosítással. A rádióval és a tv-hanggal, hogy mind egyformán kimenetet kapjon. Ugyanakkor benn is a gyülekezet hallja, hogy vezesse annak az énekét.

— Az oltártér tervezése kinek a nevéhez fűződik?

— Pataky Dóra.

— Számítottál arra, hogy ilyen szépen fog ez az istentisztelet lezajlani?

— Valójában így álmodtam meg.

(Napról Napra, 1984. VII. 23.)

BUFFALO

Lelkész: **Buthy Dénes** esperes

Templom (Our Savior): 1037 Grant Street.

Paplak: 1935 Grant Street (14207). Tel.: (716) 873-2077. Angol — magyar istentisztelet minden vasárnap de. 11 órakor.

A lelkész óhazai látogatáson volt leánya, Szabó Gyuláné kíséretében június 24-től július 30-ig. Részt vett június 28-án Sopronban az 50 éves érettségi találkozón, melyen 14 volt osztálytársával találkozott. Ugyancsak résztvett az Evangélikus Világszövetség Budapesten tartott nagygyűlésén, a július 22-i megnyitó istentiszteleten és a július 23-i ülésen.

A gyülekezet évi piknikje augusztus 26-án volt a templomkertben, mely ezévből is meghozta a szokásos sikert a gyülekezet tagjainak buzgó közreműködése és adományai eredményeképpen.

November 11-én a lelkész képviselte az Amerikai Magyar Evangélikus Konferenciát a Detroiti Egyház 80 éves jubileumán.

Eltemették Németh Jánosné szül. Bors Hildát 94 éves korában, aki a Győr megyei Lovászpata szülte volt.

Az EVSZ hét eddigi elnöke, 1947—1984

Anders Nygren

1890—1978

Megválasztva az alakuló gyűlésen (1947) Lund, Svédország
Lund püspöke: 1949—1958

Hanns Lilje

1899—1977

Megválasztva a 2. gyűlésen (1952) Hannover, NSZK
A hannoveri tartományi egyház püspöke: 1947—1971

Franklin Clark Fry

1900—1968

Megválasztva a 3. gyűlésen (1957) Minneapolis, USA
A Lutheran Church in America elnöklő püspöke: 1962—1968

Fredrik A. Schiötz

sz. 1901, lakik: Minneapolis, MN

Megválasztva a 4. gyűlésen (1963) Helsinki, Finnország
Az American Lutheran Church elnöklő püspöke: 1960—1970

Mikko Juva

sz. 1918, lakik: Espoo, Finnország

Megválasztva a 5. gyűlésen (1970) Evian-les-Bains, Franciaország
A Finn Evangélikus Egyház érseke: 1978—1982

Josiah Kibira

sz. 1925, lakik: Bukoba, Tanzánia

Megválasztva a 6. gyűlésen (1977) Dar-es-Salaam, Tanzánia
A Tanzániai Evangélikus Egyház északnyugati kerületének püspöke 1964-től máig

Káldy Zoltán

sz. 1919, lakik: Budapest, Magyarország

Megválasztva a 7. gyűlésen (1984) Budapest, Magyarország
A Magyarországi Evangélikus Egyház püspök-elnöke 1966-tól máig

NAPRÓL NAPRA

1984. VIII. 3. A LUTHERANUS VILÁGSZÖVETSÉG VII. NAGYGYŰLÉSÉNEK NAPHATJA 12. SZÁM
DAILY NEWSPAPER OF THE VIII. ASSEMBLY OF THE LUTHERAN WORLD FEDERATION
TAGESZEITUNG DER VII. VOLLVERSAMMLUNG DES LUTHERISCHEN WELTBUNDES

Nagy népszerűségnek örvendett a résztvevők között a *Napról Napra*, a nagygyűlés napilapja. Példányszáma 1800 és 4000 között mozgott. Igen jól tájékoztatott a nagygyűlés lefolyásáról; interjúk, összefoglalók, kritikák, képek, híradások jelentek meg benne angolul, német és magyar nyelven, sőt egyszer a spanyolul, ill. franciául értők is kaptak egy-egy félhasábot. Kényesebb témákat a magyar szerkesztőség szűkszavúbban tárgyalt, mint ahogyan azt angol nyelven olvashatták a delegátusok. Ugyanakkor az is igaz, hogy a *Napról Napra* magyar szerkesztői valamivel szabadabb tollal írhattak, mint a Sportsarnok falain kívüli magyar egyházi lapok.

A lap német nyelven írott részében néha felbukkant némi humor is. Az egyik cikkirő például azt ajánlotta, hogy a strassbourgi Ökumenikus Kutatóintézet állítson fel egy tanszékot a teológiai káosz-kutatási tanulmányok elvégzésére, különös tekintettel az ún. "nagygyűlés-káosz" okaira és hogy ennek milyen teológiai kihatása lehet a résztvevők diszponáltságára.

Egy másik színes töprengés a Sportsarnok MOSDÓ megjelölésű ajtóin ábrázolt alakok neki azonosságának megállapítására tartalmaz javaslatot.

Ugyancsak a német részben jelent meg egy különvéleményt hangoztató levél, melynek írója bejelenti, hogy ő bizony nem vesz részt az ifjúság által meghirdetett egynapos bőjtölésben (a megtakarított összeg a világéhség enyhítésére felajánlandó), amíg a hotel oly csodájó ételeket szolgált fel.

Villám-interjú

Tóth András, a világgyűlési iroda munkatársával

— Ha az ember látja az egész világgyűlést, minden zavartalannak tűnik. De aki benne van ebben a munkában, annak biztos vannak forró pillanatai. Tudnál-e mondani valami érdekességet, amit nagyon gyorsan kellett megoldani?

— A nyitó istentiszteletet megelőző napon szombaton reggel 9 óra körül jöttek az egyházi munkatársak, kollégák, hogy az offertórium gyűjtéséhez szükséges edények hol vannak? Kiderült, hogy nincsenek, mert ami általában a gyülekezetekben használatos az ilyen tömeg mellett nem jöhet számításba. Hosszú találgatás után műanyag edényekre gondoltunk. De ilyen mennyiséget szombaton nehéz felderíteni, mert ekkorát nem tartanak. Jött a keresztfékvő megoldás, hogy akkor rajta, a kereskedelemben dolgozó barátok mutassák meg, mire képesek. Telefon az Amfora egyik munkatársának — nyaral a Dunakanyarban, a másiknak — neki nincs joga intézkedni, harmadik telefon a vezérigazgatóhoz. Nincs üzletben, de szombaton szállítottak Törökbálintra, egy órán belül a 70 edény a Sportsarnokban volt.

226.677,80 forint volt a megnyitó istentisztelet offertórium, amelyet az EVSz az afrikai éhínség enyhítésére fordít.

(*Napról Napra*, 1984. VIII.4.)

Istent mindennél jobban féljük és szeressük!

Gondolatok a reformáció ünnepén

A NAGY IGAZSÁGOK MINDIG EGY-SZERŰEK. Ha egy ilyet hallunk, szinte elnémulunk a csodálkozástól: ilyen egyszerű lenne? Hiszen ezt én magam is kitalálhattam volna!...

Amikor egy alkalommal a farizeusok összegyülekeztek, miután híret vették, hogy Jézus a feltámadásról vitázott nagy riválisaikkal, a szadduceusokkal és elnémitotta őket, elhatározták, hogy ők majd megmutatják Jézusnak, hogyan kell jól vitázni! Őket nem lehet olyan könnyen elnémitani! A kérdés, amelyet egy törvénytudó feltett, valóban cselesnek és megválaszolhatatlannak látszott: "Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?" (Mt 22:34—40). Akármelyiket emeli Jézus a többi fölé, könnyen megtámadhatják és megcáfolhatják igazát. Jézus válasza után mégis el kellett némulniuk, mert a felelet támadhatatlan, egyszerű és mégis mindent tartalmazó volt: "Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből... és szeresd felebarátodat, mint magadat!"

AMIKOR A REFORMÁCIÓ NAGY ŰGYE ELINDULT a maga Istentől rendelt útján, Luther Mártonnak többször kellett kiállnia teológiai vitákra, egyházi kihallgatások során magas méltóságok elé, hogy számot adjon felismeréseiről, szándékairól. Ezek során visszatérő kérdésként szegtek a mellének a főpapok és császári tisztviselők: visszavonod-e tanításodat, visszatérsz-e az egyház mindenben engedelmes szolgáinak az útjára? Luther azonban mindig, minden fórum előtt ugyanazt válaszolta: ezt csak akkor tehetném meg, ha valaki a Szentírás alapján bebizonyítaná, hogy tévedtem és helytelen úton járok. Amíg azonban ez nem történik meg, addig Istent kell mindennél jobban félnem és szeretnem, benne bíznom! Addig semmit sem vonhatok vissza, hiszen Isten előtt állok, elsősorban neki tartozom számadással.

MIVOLT AZ A "NAGYIGAZSÁG", amelyért Luther még az életét is hajlandó volt kockára tenni? Mi az a nagy igazság, amely a reformáció örökségeként ma is élő kincsünk, elvehetetlen reménységünk?

Nem több, de nem is kevesebb annál, amit Luther sok-sok vívódása, Isten-keresése után a Szentlélek Isten megvilágosító ereje által megtalált: Isten a maga igazságát a Jézus Krisztusról szóló evangéliumban jelentette ki, és ezt hit által ragadhatjuk meg, hiszen "az igaz ember pedig hitből fog élni" (Rm 1:16—17).

LUTHER SZÁMÁRA EZ MAGA VOLT A NAGY FELFEDEZÉS, a nagy örömhír és nagy fellélegzés. Mindent új színben kezdett látni, saját életét, bűneit, papi és tanítói szolgálatát, az egyház feladatait, az egyháztagok személyes, családi és hivatásbéli kötelezségeit, a teológia középpontját és célját, a világ jövőjét. Pedig a "nagy igazság" roppant egyszerűnek látszott: Isten — valóban Isten. Aki nem várja, hogy az ember méltóvá tegye magát kegyelmére, hanem Ő maga jön el Egyszülött Fia által az emberhez és kínálja fel a bűnbocsánatot, hitben gazdag élet és üdvösség ajándékait.

Lehet-e mást tenni, mást érezni ennek láttán, mint feltétlen szeretetet és hálát Isten iránt? Szabad-e még ezután is kétes értékű emberi "érdemeinket" számolgatni, emberi rendelkezések könnyen kijátszható paragrafusait tenni az üdvösség feltételeként?! Szabad-e másban

bízni, mint a mindent nekünk adó szerető Istenben? "Amire szivedet hagyod és bízod, valójában az az istened!" — írja a Nagy Kátében Luther, és ezzel tükröt tartott minden olvasó elé.

Korunk sokféle modern bálványja után futó embere számára sem lehet jobban megfogalmazni ezt a figyelemzetést!

DE HOGYAN LÁTTA LUTHER E NAGY FELFEDEZÉS NYOMÁN az emberek mindennapi életét, a keresztyén élet feladatait?

Amikor sorra veszi a parancsolatokat, Istennek egész életünket átfogó akaratát, mindegyiket a jézusi nagy parancsolat fényébe helyezi és így kezdi: "Istent félünk és szeretnünk kell, hogy..." A kezdőmondat után pedig minden parancsolatot sokrétűen, közérthetően magyarázza úgy, hogy e magyarázatok még ma is, közel ötszáz év távolából is érvényesek és szemléletesek. Egyik-másikat kiegészítjük mai életünk újszerű tényeivel (több szabadidő, a családi élet válságjelenségei, az élet veszélyeztetettségének atomkorszaki riasztó lehetőségei, stb.), ám ma is csak az képes arra, hogy Isten parancsait élete alapjává tegye, aki a szülőjét feltétel nélkül szerető gyermek módján tud Istenben, az Atyában bízni és Őt mindennél jobban szeretni! Ez a bizalom és szeretet, vagy a ritkábban használt, de ugyanezt kifejező "Isten-félelem" fényt vet szeretteinkre, embertársainkra is és szinte belső kényszer hatására, a hálás szeretet természetességével vesszük észre, hogy Isten megtölti a szívünket felebarátaink iránti szeretettel és felelősségérzettel.

Mind ez természetesen csak sok imádsággal, belső tusakodással, Isten üzenetére való figyelemmel, önvizsgálattal, őszinte bűnbánattal és Isten szeretet-igazságának naponta való újrafelfedezésével lehet sajátunkká, olyan erővé, amely Luthert is kimozdította a holtpontról és mindvégig hűséges reformátorrá tette.

A NAGY IGAZSÁGOK MINDIG EGY-SZERŰEK. Mégsem természetes, hogy bárki is jól értse azokat. Amikor a reformáció évfordulóját ünnepeljük, az lehet az egyedüli méltó ünneplés, ha mai fejjel, mai szívvel, mai hittel éljük át a régi igazságot: A szeretet kettős nagy parancsa hitünk alapja és elkötelezés. Erre pedig Istennek Jézus Krisztusban megmutatott igazsága és szeretete, a Szentlélek által ébresztett hit tesz képessé, hiszen e hitből élni lehet itt, és az örök életben!

Szirmai Zoltán
(Ev. Élet)

† REMÉNYIK MIKLÓS

életének 55. évében, 1984. június 17-én hirtelen elhunyt Atlantában. Budapesti egyetemi hallgató korában megfosztották szabadságától és azt csak 1956-ban nyerte vissza. Húsz évig Csikágóban élt családjával, mint az ottani magyar evangélikus gyülekezet hűséges tagja és a város magyar életének aktív résztvevője. Melegsívű, segítőkész, igaz magyar ember volt. "Boldogok a halottak, akik az Urban halnak meg mostantól fogva. Bizony, azt mondja a Lélek, mert megnyugosznak fáradtságuktól, és cselekedetük követik őket" (Jel 14:13).

Kilencszázan az ország gyülekezeteiben

A nagygyűlésen részt vevő vendégek fogadására 112 gyülekezetben készültek július 29-én. (Későbbi tudósítások 120 gyülekezetről számolnak be. — A Szerk.) Lázás várakozás, utolsó simítások, hogy minden szép rendben várja a vendégeket. Nem is vendégeket, hanem testvéreket. A testvéreket, akik a szomszédos népek fiai közül jöttek, vagy akik kilométerek ezreit repültek át, hófödte hegyek vagy csillogó óceánok fölött.

Eddigi értesüléseink szerint 640 vendég látogatta meg vidéki gyülekezeteinket, 250 vendég a budapesti gyülekezetekben vett részt istentiszteleten. Volt, ahová két vendég (Pestújhely), volt, ahová 19 (Bakonycsernye) vagy 20 (Alberti, Csömör) testvér hozta el egyháza, gyülekezete szeretetét.

Testvéri közösség alakult ki ott, ahol a vendégek a szűfolt templomokban Isten igéjét hallgatták. A madagaszkári lelkész kereszteleési igehirdetésében Bakonycsernyén az élet reménységéről beszélt három kisgyermek keresztelesekor.

Békéscsabán Vikström érsek több, mint háromezer lelket számláló gyülekezet előtt hirdette az igét, s ott volt Békéscsaba-Erzsébethelyen, ahol új gyülekezeti ház alapkövét tették le. Ez a ház is azzal a reménységgel épül, hogy Isten igéjére éhező fiatalok és öregek hallják majd az élet jó híreit.

Csaknem másfél nap állt rendelkezésre, hogy testvéri beszélgetésben távoliak közellevők, idegenek barátokká legyenek.

Pusztavámon az igehirdetőt, aki az NSZK-ból érkezett, meleg szeretettel és barátsággal fogták körül. Nem első alkalommal állt ő a pusztavámi szószeiken. Német ajkú gyülekezeti tagjaink Pusztavámon éppen úgy, mint Duna-harasztn, otthonaikban és a gyülekezetekben az élet minden kérdéséről beszélgettek vendégeinkkel. Közérdekű kérdések éppen úgy előkerültek, mint a gyülekezet örömeinek, gondjainak kérdése.

Ahol nem értették meg egymás nyelvét, ott segítettek a tolmácsok vagy maguk a vendégek váltak a kommunikáció eszközeivé, örömmel vállalva a nyelvi nehézségek áthidalását. "Még engem is megértett a néger bácsi" — mondta egy kisgyermek, akit ölébe vett szeretettel a néger lelkész.

Külföldi és hazai filmek csapata örökítette meg a gyülekezeti találkozókat. A templomok ünnepelő gyülekezetét éppen úgy, mint a testvéri együttiséget a bakonycsernyei szőlőben, ahol Marika, a háziasszony szeretetét tapasztalhatták meg a vendégek.

Isten királyságáról jelképesen úgy beszél a Szentírás, hogy a minden népből, nyelvől, nemzetiségből jövők Isten asztalához ülnek és örvendeznek. Budapesten és vidéken — mondta az egyik vendég —, a nagygyűlésen és lakáslakásokban vagy otthonokban ezen a vasárnapon úgy voltunk együtt fajra, nemre, bőrszínre, társadalmi rendszerekre nézve különböző emberek, de valamennyien Isten gyermekei, mint akik asztalhoz ülünk és kibeszélhetetlen örömmel örvendeztünk.

Talán jele volt ez annak, hogy Isten az egész világon minden embert egy asztalhoz akar ültetni, hogy örüljenek, örvendezzenek és a boldog jövőt építsék és munkálják.

(Napról Napra, 1984. VII. 31.)

KETTŐN ÁLL A VÁSÁR

Feszült légkörben várjuk idén a karácsonyt. Még meg se született a Gyermeke, akit a próféta megígért, a modern Heródesek hóhér seregei máris végzik népirtó munkájukat, bombákat robbantanak fel és tucatjával gyilkolják azokat, akikre ráuszították őket. Öröm helyett sok fekete karácsony lesz világszerte. Még a Szentföldön is, a fegyveres katonák szeretetének vigyázni a Szent-este békességére, s ahelyett rettegéssel töltik majd az éjszakát, hogy nem jön-e egy öngyilkosságra kész tömeggyilkos, aki felrobbantja alvó bajtársaik felett a kaszárnyát és indítja útnak haza, az otthon váróknak, a karácsonyi üdvözlöt: fiatalok hősi halált halt.

Detroit ünnepelt

November 11-én nagy nap virradt a detroiti gyülekezetre, vagy inkább úgy kell mondanom: a gyülekezetekre. Tulajdonképpen két gyülekezet ünnepelt. A detroiti Első Magyar Evangélikus és Református Egyház 1904-ben alakult és most ünnepelte ennek 80. évfordulóját. Az Első Magyar Evangélikus Egyház templomában történt az ünnepség. Már két éve az evangélikus templomban tartják istentiszteleteiket, miután a szomszédos utcasarkon épült nagy templomuk és épületeiket eladták.

Az Első Magyar Evangélikus Egyház lelkésze, *Nt. Asbóth Gyula* ez év január 1-én nyugalmába ment és Ligonierba költözött. A kiszámú gyülekezet képtelen volt önálló lelkészt hívni. Így került aztán sor a két gyülekezet közötti megállapodásra. *Nt. Szirmai József*, aki az óházában felszentelt evangélikus lelkész és Amerikában református egyházi szolgálatba került, megkapta a Michigan Lutheran Synod püspökének hozzájárulását, hogy a református gyülekezet mellett az evangélikus gyülekezetet is gondozza. A két gyülekezet külön gyűlésen, aztán együttesen megállapodott a hitbeli és anyagi részletekben és elhatározták, hogy közösen tartják istentiszteleteiket. Ez meg is történt ez év húsvéti napján.

Du. 3-kor volt az ünnepi istentisztelet. Jelen volt az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia részéről *nt. Buthy Dénes* buffalói lelkész, esperes, aki az angol nyelvű igehirdetést tartotta, míg magyarul *dr. Szabó István*, ny. clevelandi lelképásztor prédikált. Szolgáltak még az istentiszteleten, illetve köszöntötték az ünneplő gyülekezetet: *fi. Ábrahám Dezső* püspök, *nt. Bogár József* windsori, *Kovács Zoltán* flinti, *Nagy György* windsori, *Posta József* Kalamazoo-i ref. lelképásztorok és *Szirmai József* helyi lelkész. A bevezető liturgiát *Dallos István* laikus lektor vezette angol nyelven. Megjelent mind az istentiszteleten és az utána következő banketten *fi. Pócsai Vendel* O.F.M., a detroiti Szent Kereszt Római Katolikus Egyház lelkésze is.

Jórészt az Evangélikus Nőegylet tagjai készítették a vacsorát *Mrs. Alexander Horváth* és *Mrs. Margaret Stephens* vezetésével. A műsorvezető *Nagy Gábor* ref. gondnok volt, akinek vendége voltam rochesteri otthonában, amiért is köszönetet mondok. Az orgonista *Mrs. Stephen Sivak* volt, akinek hosszú évekre nyúló szolgálatát is megköszöntök.

Két gyülekezet egymásra talált. Legyen az Egyház Urának áldása együttes szolgálatukon.

D.B.

Mindez csaknem elképzelhetetlennek látszik a normálisan gondolkozó ember előtt. De ugyan hány "normálisan gondolkozó" ember van e világon, és hányan igyekeznek a maguk nyakatekert érvelését "normálisnak" venni? S mindez ugyanakkor, amikor Isten már csaknem 2000 év óta hívogatja magához az emberiséget szeretettel és küldi nekik emlékeztetőül szeretetére a minden évben megújuló örömeiket:

"Ne féljete, Gyermeke született nektek, a Megváltó..." És a bámulatos, hihetetlennek látszó eseményre az ember helyett Isten angyalai adják meg a mintát a válasza: **"Dicsőség a magasságban Istennek, békesség a földön és az emberekhez jóakarattal."**

De kettőn áll a vásár. Isten megmutatta az emberiségnek, hogy mi lakik a szívében. Hogy szeretettel viseltetik irántuk. Hogy saját törvénye ellenére se kárhoztatja a bűnöst, hanem megmentésére igyekszik. Hogy nem haragot mutat hűtlenségeink miatt irányunkban, hanem jóakaratot. Hogy békességet akar mindenkinek. A kérdés csak az, hogy mit akarunk mi, emberek. Hogy elfogadjuk-e a felajánlottakat vagy félre lökjük Isten áldó kezét? Hogy igyekezzünk egymással békességben élni, vagy inkább a saját igazunkat hajtogatjuk, és ha török, ha szakad, annak igyekezzünk érvényt szerezni?

Hogy a válasz nem magától értetődő, és hogy mi nem vagyunk hajlandók Isten jószándékát hasonló jószándékkal viszonzni, annak egyszerűen mi vagyunk az oka. **Kezdjük csak azzal, hogy "dicsőséget" adjunk Istennek.** Neki Magának nem kell különösképpen a mi dicsőség adásunk, de hogy mi nem adunk Neki dicsőséget mindazért, amit értünk tett és tesz, az gyakorlati istentelenségünkön ered.

Nagyon sokan megsértődnek, ha azt mondanánk nekik: ti istentelenek vagytok. Ez nem ateizmus, nem istentagadás. Mégcsak istentelenség sem. Kevesen vannak olyanok, akik kimondottan Isten ellen dolgoznak. Az istentagadók egyszerűen kijelentik, hogy nincs isten, s emiatt veszik semmibe az ún. "isteni törvényeket", azaz a 10 parancsolatban "összefoglalt közösségi alapelveket". Az istentelensek tevékenyen dolgoznak mindannak lerombolásán, amely egy Magasság Hatalomra mutat. De milliókat lehetne minden országban az istentelenek táborába sorolni, főleg olyan államokban, melyek az úgynevezett keresztyén kultúrkörbe tartoznak.

Nyugodtan mondhatjuk, hogy csaknem minden keresztyén egyház legalább 70%-ban istentelen. Tudja, hogy van Isten, nem bántja és nem bánja a templomokat, az istentiszteleteket, de ön maga nem vesz részt Isten tiszteletében, mert úgy érzi, hogy jól megvan Isten szoros figyelmében vétele nélkül is. Legnagyobb részben nem követ el törvénybe ütköző cselekedeteket, de ugyanakkor kiköveteli magának azt a jogot, hogy ha neki jó, akkor büntetlenül megtehesse azt, amit szeretne. Tud Isten nélkül élni, és erre még talán büszke is, s magát "felvilágosodottnak" tartja, akinek számára ilyen "régi babonák" elvesztették jelentőségüket.

Az ilyenek számára mondja az angyali üdvözlöt, hogy ne feledjék el, hogy mindazért, ami őket körülveszi: a napsgaráért és az esőért, a szülő szeretetéért és a gyermek növekedéséért, a mindennapi kenyérért és a fedélért Istené a di-

ÁLLA VÁSÁR

SECOND CLASS PUBLICATION.
POSTMASTER: SEND FORM 3579 TO
ERŐS VÁR (USPS 178560)
BOX 02148, CLEVELAND, OH 44102

csőség. Soha se tudtam megérteni, hogy miközöttünk, akik csaknem semmivel érkeztünk ebbe az országba és ma "polgári jólétben" élünk, hogyan lehetnek annyian, akik képesek istentelenek lenni, azaz megfeledezni arról, hogy mik voltak, amikor ideérkeztek és mik ma, összehasonlítva a kettőt. Istennek, mint Luther mondotta, megvan a maga dicsősége a mi különleges tiszteletadásunk nélkül is, de nekünk van szükségünk arra, hogy Hozzá forduljunk, és Neki adjunk hálás dicsőségmondást mindazért, amivel ellátott az elmúlt 25-50 esztendő alatt.

Ugyanez áll a békességre vonatkozólag is. Nemcsak azért van öldöklés a világon, nemcsak amiatt van erőszak, mert vannak gyengék, akiket az erős könnyű prédának talál, nemcsak azért olyan sok a vizsaly a nemzetek között, mert érdekeik összeütköznek egymással, hanem azért, mert az egyes emberben, magában, nincsen meg a békesség, s emiatt a békességre való törekvés sem. Elégedetlenség, irigység, öncélúság, önzés, a másik lenézése, összehasonlítgatások, mind csak egyes jelenségei annak az alapvető békétlenségnek, mely a szívekben lakozik. S mindaddig, míg az egyes ember meg nem találta önmagában a békességet, nem tud az emberek közötti békességért dolgozni és nincsen reménye, hogy a folyamat fordítva érvényesüljön, hogy előbb mindenütt békesség legyen, s az hasson ki az egyénre. Nekünk van szükségünk az egyéni békességre, és az csak Isten becapcsolása által lehetséges. Míg meg nem tanulunk saját békességünkért imádkozni, addig nincs reményünk arra, hogy megjön az, hacsak valaki balga módon nem veszi békességnek az elfásultságot, mely leráz magáról mindent és teljesen visszavonul a többtől.

S amint vissza kell mennünk Istenhez a békességért, úgy vissza kell mennünk a jóakarattér is. Az angyalok üdvözlete jókívánság volt. Isten

jókívánsága az emberiséghez: én jóakarattal fordulok felétek. Ennek a jóakarattal elfogadása hozza meg a békességet. S ennek a jóakarattal elutasítása okozza a békétlenséget és az egymás közötti vizsalyt. Ha a házastársak jóakarattal lennének egymás iránt, ha a főnök jóakarattal kezelné alkalmazottját, ha a munkatársak jóakarattal fordulnának egymás felé, akkor kevesebb lenne a baj és több a remény arra, hogy békességben élünk egymással.

De igit megállíthatatlan körmozgás az, amiről itt beszélünk. Istenentül nem lehet tartós békességet élvezni, nem lehet jóakaratot gyakorolni, ezért kell Vele kezdenünk.

Reformátorunk, Dr. Luther Márton világosan kifejtette mindezt a Kiskátéban, a Miatyánk első három kérdésének magyarázatában:

"Szenteltessék meg a Te neved..." Isten neve szent önmagában, de mi azt kérjük, hogy az szent legyen közöttünk is.

"Jöjjön el a Te országod..." Isten országa eljön a mi kérésünk nélkül is, de mi azt kérjük, hogy jöjjön el hozzánk is.

"Legyen meg a Te akaratod..." Isten akaratát megvalósul a mi imánk nélkül is, de mi azt kérjük, hogy legyen valóság közöttünk is.

Azaz: tanuljunk meg mindent Istenre vonatkoztatni és ismerjük fel, hogy akár tetszik nekünk, akár nem, akár tagadjuk Őt, dolgozunk ellene, vagy átnézünk Rajta, Ő ott van, és nélküle egyszerűen nincsen semmi. Ő bizonyos, Ő a megváltozhatatlan, mi vagyunk a bizonytalanok, a változók. Nála van a békesség. Tőle jön a jóakarattal. Ő megtett mindent, hogy átadja mindezt javunkra. Tőlünk csak az függ, hogy elfogadjuk-e, mert Ő csak nyújt, de nem kényyszerít.

Kettőn áll a vásár. Karácsony újra ezt hirdeti. Bárcsak ne hiába!

Kemény Péter (Hitből Élünk)

KIRÁLYOD

eljő hozzád s elkezd benned a jót. Nem te keresed Őt, hanem Ő téged. Nem te találd meg Őt, hanem Ő téged. Hited is Tőle van, nem magadból, s ha Ő nem jön, te ugyan csak kívüli maradsz. Ne kérdezzesd hát, hol kezdjed a megigazulást. Csak úgy kezdődhetik, hogy a Király megjelenik és evangéliuma megszólal.

(Luther Márton)

KARÁCSONYI BÉLYEGEK

Sok ország postája évről-évre megemlékezik Jézus születéséről *karácsonyi bélyegek* formájában. Az Egyesült Államok postája még az ateisták rosszallását is szem előtt tartja, amikor minden évben a vallásos motívumú bélyegek mellett "világi" bélyegeket is bocsát ki az ünnepekre. A Földgömb térképe látható a "XMAS 1898" feliratú kanadai bélyegen, melyet a világ legelső karácsonyi bélyegének tekintenek. Magát a karácsony-*eseményt* azonban valószínűleg magyar bélyegek ábrázolták először. Rajtuk az angyalok, subás pásztrok, a három királyok hódolnak a jászolban fekvő Gyermekek előtt. A Tóth Gyula grafikus által tervezett, három bélyegből álló sorozatot (4 f. zöld, 20 f. kék, 30 f. rozsdabarna) *1943 karácsonyán* adta ki a *Magyar Királyi Posta* 10 millió példányban.

A Biblia megértéséhez

kívánunk segítséget nyújtani. Sok ember gondol arra, hogy egyszer majd elkezd a Biblia rendszeres olvasását, mert érzi, hogy szüksége van rá. De nem tudja, hogyan fogjon hozzá, hol is kezdje el a Szentírás tanulmányozását. János ev. 5:39-ben Jézus maga mondja, hogy az Írások Óráló tesznek bizonyosságot. Ezért protestánsok és katolikusok számára egyaránt hasznos könyv a most megjelent **Útmutató a Biblia olvasásához**, dr. Brachna Gábor ev. főesperes tollából.

Az **Útmutató** előszavából idézzük a következőket:

"A Biblia 66 könyvének mondanivalóját akkor érti meg igazán az olvasó, ha tudomásul veszi, hogy azok Istentől ihletettek, és azokon keresztül Isten szava szól hozzánk. Ő élő és cselekvő Isten, nem néma bálvány. Hosszú évszázadokon át különböző népek és viszonyok között kereste, érintette és hódította meg az egymást válto nemzedékek szívét és értelmét a Biblia üzenetén keresztül.

Az Útmutató célja az, hogy segítse az olvasót a Biblia világának megismerésében, a Biblia könyveiben való eligazodásban, azok olvasásában és megértésében. Az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia népünkért való felelős szolgálatként vállalta az Útmutató kiadását."

E 224 oldal terjedelmű könyv modern spirál-kötése lehetővé teszi, hogy azt kihajtv Bibliánk mellé tegyük az olvasott rész tanulmányozásának megkönnyítésére. Értékes része a könyvnek a Függelék, melyben 14 oldalon sok rajzzal és térképpel illusztrált tömör összefoglalást találunk a Bibliáról s annak egyes könyveiről "Amit a Bibliáról mindenkinek tudnia kell" címmel.

Az **Útmutató** felekezeten felüli jellege abból is kiténik, hogy szövegében utal mind az 1973-ban megjelent Katolikus Bibliára, mind pedig az 1975-ös Protestáns Bibliára. Mindkét új fordítás az eredetihez hűséges mai magyar nyelven hozza emberközbe Isten Igéjét.

"A teljes Írás Istentől ihletett és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbitásra, az igazságban való nevelésre; hogy Isten embere teljes mértékben alkalmas és minden jó cselekedetre felkészített legyen" (2Tim 3:16).

Az **Útmutató önköltségi áron 8 dollárért kapható. Rendkívüli kedvezményként ajánljuk az újfordítású teljes (protestáns) Biblia és az Útmutató együttes megvételét. A kettő együtt mindössze 16 dollár, Kanadában \$20.** A jelzett árak magukban foglalják a postai szállítási költségeit is. (A Biblia rendes ára \$12, Kanadában \$15.)

Megrendelhető a pontos név és cím, valamint a vételár beklüldésével:

Hungarian Conference — LCA
c/o Rev. Béla Bernhardt
9715 Lake Avenue, Cleveland, OH 44102

A csekkre ezt kell írni:
Hungarian Conference — LCA

Jobb a rózsá virágjának örvendezni, mint a gyökerét mikroszkóp alá helyezni.

Mielőtt az emberekkel beszélsz, Istennel kell beszélned.

A jó szó olyan, mint a csendes eső, minden keresztyánra.